

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVEITA

Uredništvo in upravniški prostori:
2637 S. Leland Ave.

Office of Publication:
2637 South Leland Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXII.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 8. julija (July 8), 1929.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 158

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Ubijanje stavkujočih delavcev v New Orleansu

Dva mrtva in čez 200 ranjenih v ljutih krvavih spopadih. Končno so stavkarji s pomočjo drugih delavcev ustavili obratovanje cestne železnice s stavkokazi. Šest električnih vozov uničenih. Trije policaji vrgli zvezde od sebe in se pridružili delavcem.

New Orleans, La., 7. jul. — Danes je bil mir. Policija nadaljuje z aretacijami. Cestno-železniška družba je včeraj zahtevala od zveznega sodišča injunkcijo proti stavkarjem in sodnik je odredil zaustavljanje obeh strank 9. julija. Mestna komisija skuša poravnati konflikt. Unija cestno-železniških nameštencev je pokopala dva ubita stavkarja ob ogromni udeležbi delavcev.

New Orleans, La., 6. jul. — Dva stavkarja sta mrtva in približno 200 je ranjenih. Drugih 200 oseb je v zaporu. Tak je rezultat včerajšnjih bitk med stavkujočimi cestno-železniškimi nameštenci in četami policije. Končni rezultat krvavih orjaj je bil, da je morala policija odnehati in mestna komisija je odredila cestno-železniški družbi, da mora prenehati s poskusom obratovanja s stavkokazi. Med ranjenci je tudi mnogo stavkokazov in nekaj policajev.

Spopadi so se vrtili v Canal ulici, kjer stoji kompanije remise in kjer je družba zbirala skebe. Družba je na vsak način hotela spraviti vsaj ducat vozov v promet pod zaščito policije, toda stavkujoči unijaki nameštenci so bili istotako odločni, da ne sme iti niti eden voz na cesto. Nameštencem se je pridružil na tisoče drugih organiziranih delavcev in simpatizirjev.

Cim se je prvi voz pokazal iz remise, je takoj navallilo nanj 200 moških in tudi nekaj žensk je bilo v množici. Policija je streljala v zrak in potem v množico, ali voza ni mogla obraniti. Množica je razbila voz v kosce. Z drugim vozom se je zoddilo isto in s tretjim prav tako. Zvečer so bili še trije vozovi politi z ooljem in sežgani do železnega ograjda in koles. Ko so prišli ognjezasci, da rešijo vozove, je množica prerezala galne cevi in gašenje je bilo nemogoče.

Policija je bila oborožena tudi s kratkimi puškami poleg revolverjev in krogle so deževale kakor toča. Delavci niso imeli strelnega orožja; otepal so se le z žagarakimi gorjaki, koli in opeko. Kljub temu so ugnali policaje in osvojili vsak voz, ki je prišel na cesto.

V teku najlutejše bitke v petek popoldne se je zgodila nekaj, kar se še dogaja bolj poredkoma v ameriških delavskih bojih. Trije policaji so strgali zvezdo, policijski znak, a prs in se pridružili stavkarjem z revolverji in puškami v rokah. Množica delavcev jih je pozdravila z urnebesnim krikom veselja in to je še bolj podkurilo stavkarje.

Ubita sta motornik Sylvan Thibodeaux in 60-letni pralec vozov Jos. Molineri. Koliko je ranjenih, ne ve nihče. Težko ranjenih je okrog ducat.

Približno 3000 nameštencev je zastavkalo. Zahtevajo priznanje unije, odpravo kompanijske "unije" in zvišanje plače.

Sodišče odločilo v prilog šolskega zakona.

New Orleans. — Državno najvišje sodišče se je izreklo štiri proti trem za šolski zakon, ki določa, da država preskrbi proste šolske knjige v javnih šolah. Ta zakon so kontestirali pred sodiščem podjetniki. Nepismenost v državi Louisiana je razen Georgije največja.

Delavska radiopostaja apelira proti odluku

Apelira na sodišče, da zavrne odluko radiokomisije.

Chicago. — Uprava radio postaje WCFL, ki jo ima Čikaška delavska federacija, je vložila na apelatnem sodišču za District of Columbia priliziv proti odluku zvezne radiokomisije. V prizivu delavska radiopostaja apelira na sodišče, da zavrne odluko radiokomisije in dovolji postajati boljši čas in več oddajne sile kot jo ima sedaj.

Ta delavska postaja se imenuje tudi "Farmarsko-delavski glas" in je poleg Debove radiopostaje edini radio, delavski glasnik v deželi.

Uprava je pred komisijo zahtevala, da se radiopostaji dovolji 24 urno oddajanje na dan s 50 tisoč wattov sile. Zahteva ni bila odobrena. Boljše ugodnosti je pa dosegel trust radia, kateremu je komisija dovolila kompletni monopol.

Osemurni delavnik se spleča.

Laurel, Miss. — V teh krajih dežele je osemurni delavnik še docela nepoznan. Delavci delajo — kot je običaj na jugu — od deset do dvanajst ur na dan. Plača za navadnega delavca je 25 centov na uro.

V celi okolici je uveden osemurni delavnik le pri Masonite korporaciji. Ta družba izdeluje iz lesenih odpadkov in žaganja umetne deske, ki so po kakovosti boljše od originalnega lesa. In ker je družba uvedla nov sistem produkcije, ki zahteva 24-urne operacije, je za poskušnjo uvedla tudi osemurni delavnik. Sedaj je pronašla, da se ta delavnik izplača in je bolj zadovoljiv kot pa dvanajsturnik.

Vlada okrađena za dva milijona vrednosti žganja.

Chicago. — Zvezna prohibicijska oblast je prišla na sled veliki tatvini žganja v vladnem skladišču Sibley Warehouse v Chicagu, kjer se nahaja na tisoče sodov predvojnega, bondiranega ali zajamčenega žganja vsake vrste. Preiskava je dognala, da manjka približno 50.000 galon v 500 sodih in 1200 zabojih s steklenicami v skupni vrednosti dveh milijonov dolarjev. Sodi in steklenice so še vedno polne, toda ne iz žganja, pač pa z vodo. Domneva se, da je tatvina sistematično trajala več mesecev. Žganje so izrekli po gumijastih cevah. Na sumu so lastniki žganja in tristo prohibicijskih uradnikov ter čuvajev v skladišču.

Študenti se zavzeli za Moonaja.

Denver. — Izmed 400 študentov, ki so obdržali akademsko konferenco v tem mestu, je 235 višješolcev odposlalo petico na governorja Younga za oporitev Tom Moonaja in Billingsa. Konferenca je tudi obsodila stališče governorja Younga, v katerem se je izrazil, da je Moonaj opravičen le do parole. Ta parola naj bi bila toliko časa v veljavi, dokler Moonaj ne dokaže, da se je "poboljšal."

Trockijeva sestra poražena.

Moskva, 6. jul. — Olga Davidovna Kamenjeva, sestra Leva Trockija, je kandidirala za predsednico Vseruskega društva za kulturne odnose, a ni bila izvoljena.

Dejata v angleški zbornici o Rusiji

Henderson izjavil, da Anglija potrebuje trgovino z boljševiki, ne potrebuje pa boljševiške propagande.

London, 6. jul. — Arthur Henderson, zunanji minister v delavski vladi, je bil včeraj tarča demagoških vprašanj a torijskih klopi. Bivši zunanji minister Chamberlain, ki je pretrgal diplomatske stike s sovjeti pred dvema letoma, je bombardiral vladu s vprašanji glede obnove stikov. Rekel je, če misli laboristiška vlada "importirati boljševiško propagando v Anglijo in Indijo."

Henderson je odgovoril v imenu vlade, da niso bili diplomatični stiki z Rusijo nikoli pretrgani, pač pa samo suspendirani. Sedanja vlada obnovi trgovske vezi s sovjeti in nič drugega.

"Izjavljam pred vso zbornico, da mi ne bomo odgovorni za nobeno stvar, ki izhaja iz tretje internacionale," je rekel Henderson. "Mi nimamo nikakršnih zvez s tretjo internacionalo, nismo jih nikdar imeli in na nas ne more vplivati pisanje moskovske Pravde. Kar mi želimo, je normalna trgovina s sovjeti, boljševiške propagande pa Velika Britanija ne potrebuje."

Dalje je dejal Henderson, da vlada upa, da zavezniške četim prej mogoče izpraznijo Porjenje. On je proti temu, da bi se evakuacija vršila postopoma. Vse čete morajo hkrati zapustiti nemško pokrajino.

Ford najol rusko falsifikatorjo

Pred sodiščem v Berlinu pravi, da je plačal \$7000 za dokumente.

Berlin, 6. jul. — Med obravnavo proti Vladimirju Orlovu, Pavlanovski in drugim Rusom, ki so obtoženi ponarejanja sovjetskih uradnih listin, med katerimi je tudi falsificirano pismo ameriškega senatorja Borah, je včeraj neka priča izjavila, da je ameriški avtomobilski magnat Henry Ford tudi kupil nekaj listin. Ford je po svojem newyorškem advokatu kupil od Petra Pavlanovskega dokumente, ki jih je potreboval v tožbi, katero je naperil proti njemu Herman Bernstein. Za te dokumente je Ford plačal \$7000.

Nov način boja proti uniji.

New York. — Čevljarški delavci, ki so zaposleni pri Bernard Shoe kompaniji, bi morali položiti vsak sto dolarjev kot garancijo, da ne postanejo člani čevljarске unije. Ta zahteva je bila predložena vsakemu delavcu a takozvano "yellow dog" pogodbo, katero je družba mislila usiliti svojim uslužbencem. Namesto, da bi delavci ugodili zahtevi družbe, so se obrnili na čevljarstvo unijo, ki je v imenu delavcev predložila kompaniji protipogodbo, namreč za priznanje unije.

Dobri delavski časopis najboljši organizator.

Philadelphia. — Tobačni delavci so prišli do prepričanja, da je dober delavski časopis najboljši organizator. V organizatorični kampanji, ki jo vodi v tem mestu, so poskušali razne metode, potom katerih bi zainteresirali tisoč delavci, ki so zaposleni pri Bayuk Bros. Cigar kompaniji. Končno so se poslužili zanimivega delavskega tednika "Union Labor Record". S posebno izdajo, ki je bila razdeljena med tobačne delavce in v kateri je bilo več slik teh delavci, je unija pridobila njih sentiment. S to metodo unija upa, da bo pridobila vse delavce za organizacijo.

RAZDOR V RUDARSKIM UNIJAM VEDNO VEČJI

Cappelliniju in drugim delavskim zavajalcem služi velika depresija, ki vlada tudi na polju trdega premoga.

Scranton, Pa. — Nezadovoljnost med rudarji trdega premoga postaja vedno večja. Razlog za to je najti največ v izredno slabih delavskih razmerah, ki vladajo v okolici Scrantonom in Wilkes Barrejem. V kakem položaju se rudarji nahajajo, je najbolj razvidno iz dejstva, da je nad sedem tisoč rudarjev, ki so zaposleni pri Pennsylvanija Coal kompaniji, delalo le tri dni v mesecu juniju.

Prebivalstvo tega okraja ne pomeni tako hude depresije v premogarski industriji kot jo objema sedaj.

Med tem, ko Lewisova administracija tega okrožja rešuje unijo na svoj način, obdržava Rinaldo Cappellini velike shode, na katerih tolači rudarjem probleme industrije in unije zopet na svoj način. Njemu se je pridružil tudi Frank McGary, katerega so "Save the Unionaisti" lansko leto postavili za predsednika svoje nove organizacije.

Cappellini in McGary — oba kandidata za predsedniški stolec prvega distrikta v zadnjih volitvah in oba doživela poraz — sedaj skulata oljveti Anthracite Mine Workers unijo. Tolažita rudarje s tem, da napovedujeta konec distriktni organizaciji in rudarji uniji v splošnem radi iskanja blaginje. Po zadržanju Cappellinija je blaginja prvega distrikta nazadovala v enem letu od 210 tisoč na 50 tisoč dolarjev. Ta distrikt je tudi posodil 50 tisoč dolarjev Lewisovi administraciji v svrhu vzdrževanja mednarodne organizacije.

Cappellini vabi rudarje v "Save the Unionaško" unijo tudi s tem, da jim obeta nižji assessment kot ga plačujejo sedaj in pravi, da v novi uniji ne bo izrednih dvadrolarskih naklad. Assessment v novi uniji, pravi Cappellini, je le 50 centov na mesec. On tudi napada črno listo, znižanje plač in korupcijo v U.M.W. of A. (Smešno pri Cappelliniju je to, da je bila njegova administracija prvega distrikta ona izmed najbolj korumpiranih, kar jih je bilo še med rudarji in njegova železna pest ni bila nič boljša od Lewisove diktature).

Nov rekord: 174 ur v zraku.

Cleveland, O. — Letalec Roy Mitchell in Byron K. Newcomb sta bila neprestano 174 ur v zraku, odnosno več kot en teden. S tem sta posekala rekord 172 ur in 32 minut v Fort Worthu, Tex., ki je bil izvojevan pred par meseci. Krožeč nad mestom in redno dobivajoč gazolin iz drugega letala, sta imela hude boje z viharji in plahami. Ko sta zadnji petek prišla na tla, je silna ljudska množica raztrgala letalo "City of Cleveland" na kosce za spominke. Policija je hotela obvarovati monopol, toda množica je policijo odrinila proč in v silni gneči je bilo šest oseb ranjenih.

Debova radiopostaja v službi delavcev.

New York. — Medtem, ko so vse radiopostaje, razen par, v službi ameriškega velebusinessa, služi Debova radiopostaja — WEVD — v New Yorku delavstvu. Poleg koncertov razpolaga svojimi poslušalcem vsak teden več podurnih ter informativnih govorov v interesu te ali one delavske organizacije in napredne misli na splošno. WEVD operira na daljavo 1300 KC (Kilo Cycles).

Učiteljska unija zahteva osebno svobodo

Zahteva tudi višje plače, pokojnino, akademično svobodo in odpravo nazadnjaške propagande iz šol.

Chicago. — Ameriška učiteljska federacija je na svojem rednem zborovanju v hotelu Congress, ki je bilo v soboto zaključeno, soglasno sprejela resolucijo, v kateri zahteva osebno svobodo striženja las in oblačenja po modli, kajenja, igranja na karte, obiskovanja gledališč, ljubezni in moštve za učitelje v javnih šolah.

Dalje je bila sprejeta resolucija, ki obsoja propagando trstov v tekstu šolskih knjig, vojaško vezbanje višješolcev in militarizacijo šol, opičje zakone proti poučevanju in razlaganju evolucije človeka, in ki zahteva akademično svobodo za učiteljski stan.

Organizacija se je tudi izrekla za zvišanje učiteljskih plač, zvezno pokojnino, kreiranje zveznega prosvetnega departamenta, dalje za Kelloggov mirovni pakt, vstop Amerike v Ligo narodov in mednarodno sodišče ter za razoroževalno akcijo predsednika Hooverja v zvezi z angleško delavsko vlado.

Spot dva suhaška umora

Dva farmarja ustreljena v Oklahomi. Sedem žrtev v enem mesecu.

Oklahoma City, Okla. — Stirje prohibicijki so v petek ubili dva farmarja v Tecumahu, 40 milj od tu, na njuni fermi, kjer so lakali kotliček. Farmarja, Oscar Lowery in njegov svak James Harris, sta se uprila preiskavi in Lowery je segel po puški, ki je visela nad pečo v hiši. Prohibicijki pa so bili urnejši in so v momentu preluknjali oba moža s krogliami. — Število suhaških umorov je s tem naraslo na sedem v teku enega meseca.

Črnci zahtevajo enakopravnost v unijah.

Cleveland. — Na konferenci organizacije za povzdigo ameriških črncev je bila sprejeta resolucija, v kateri zahteva ta organizacija v imenu črnega ljudstva, da ameriške strokovne organizacije odprejo vrata tudi črncem.

Razen rudarske organizacije ne sprejema nobena ameriška unija črncev za svoje člane. V kolikor so črnci organizirani, so organizirani v svojih posebnih unijah. Njih zahteva, da se tudi njim odpro vrata v vrsto strokovnih organizacij, postaja glasnejša od leta do leta. Konferenca je izdala tudi protest proti persekuciji in zapostavljanju ameriških črncev, kateremu so posebno poudarili v južnih državah.

Lep prispevek v slakovni fond.

New York. — "Daily Forward," judovski socialistični dnevnik iz New Yorka, je prispeval deset tisoč dolarjev v stavkovni fond International Garment Workers unije. Unija skuša nabrati 250 tisoč dolarjev za stavko, ki se je pričela v New Yorku pred nekaj dnevi. Izmed organizacij, ki so stavkarjem obljubile pomoč, je tudi Amalgamated Clothing Workers unija. Stavkarjem pomaga tudi Norman Thomas, socialistični kandidat za župana mesta New York.

Avtni barvarji zapustili delo.

Detroit. — Pri Murray Body korporaciji so zastavkali delavci v barvnem departamentu. Vzrok je, ker je družba hotela uvesti nov priganjaški sistem. Avtne barvarje skuša organizirati unija avtnih delavcev.

MUSTE V KONFLIKTU S STAVKOPITNEŽI

Voditelji Ameriške delavske federacije napadli Konferenco za progresivno delavsko akcijo; Muste odgovarja.

New York. — Prizadevanje izvrševalnega odbora Ameriške delavske federacije, da zmeče progresivce in komuniste v en koš, je bilo označeno po A. J. Musteju za "nepošteno delo, ki slabo pristaja delavskim voditeljem." Eksekutivni odbor je razposlal na vse lokalne unije pismo, v katerem je članstvo svaril pred komunisti in progresivnimi unijonasi, ki so se pričeli zbirati okrog novoustanovljene konference. Odbor pravi, da se morajo unionisti izogibati prve kot druga skupine, ker ena kot druga je sovražna A. D. F.

A. J. Muste iz Brookwooda, ki je obenem predsednik te delavske šole in Konference za progresivno delavsko akcijo, pravi v svojem odgovoru:

"Pismo izvrševalnega odbora se v enem odstavku nanaša na komuniste in v drugem na progresivce; to ne glede, da se odbor ne upa Konferenci predbacivati komunističnega ali pa dualnega karakterja. Proti koncu pisma pa kljub temu odbor meča vse progresivne organizacije in komuniste v en koš. Radi tega mi protestiramo proti taki inuđendi (natolevanju), ki spada v vrsto največje nepoštenosti.

"To je slabo tudi za članstvo Ameriške delavske federacije, ker njih interes bi se bolj povpešili, ako bi članstvo razpravljalo o vprašanjih, ki smo jih dvignili progresivci, namesto da nas obmetavajo s imeni.

"Konferenca za progresivno politično akcijo ni dualna organizacija. Njeni člani se največ zanimajo, da pride v delavsko gibanje več življenja in energije — česar se danes najbolj pogreša. Mi hočemo, da se besede "Podvojite članstvo" uresničijo, ne pa da ostanejo prazno geslo.

"Mi smo prav tako proti vsaki kooperaciji s komunisti kot je Ameriška delavska federacija. In namigavanje, da je naša skupina identična (enaka) a komunistično, je ne samo potvarjanje, temveč je tudi nevredno voditeljev delavskega gibanja. Zlastno je, ker se skuša izogniti važnim vprašanjem s tako nizkotno in zavajalno propagando."

Lokomotivni strojevodje glasujejo o stavki.

Chicago. — Strojvodje, ki so zaposleni na treh velikih srednjepazadnih in zapadnih železnicah, so prejeli stavkovne glasovnice, da se potom referendumu izrečejo za stavko ali proti.

Sporna točka se nanaša na vprašanje jurisdikcije med bratovščino lokomotivnih strojevodij in bratovščino kurjačev in inženirjev. Prva bratovščina zahteva, da se v bodoče železniške družbe pogajajo s to organizacijo v vseh zadevah, ki se tičejo strojevodij ne glede k kateri organizaciji pripadajo. Do sedaj so železnice priznavale obe organizaciji; unija strojevodij pa zahteva, da ima le ona pravico govoriti v interesu inženirjev.

Marsh odpotuje na protimperialistično zborovanje.

Washington. — Benjamin C. Marsh, direktor People's Lobby — organizacija, ki jo je ustanovil pokojni senator LaFollette — je odpotoval v London. Udeležil se bo protimperialističnega zborovanja, ki se vrši tam. Na zborovanju bo sodelovalo tudi več voditeljev Neodvisne delavske stranke.

Tornado pustošil v srednji Evropi

Silen vihar a točo usmrtil 28 oseb in uničil mnogo hišalšč in polja.

Pariz, 7. jul. — Strašno neurje je včeraj razsajalo v južni Franciji. Sedem oseb je izgubilo življenje in trije so onemeli valed strele, ki je udarila v bližini. Reke so narasle in poplavlile polja in mnoge vase, ko se je utrgal oblak. Škoda je zelo velika.

London, 6. jul. — Dne 4. julija zvečer je divjal majhen tornado preko centralne Evrope in je pustil za seboj 28 mrlicev, razdejane vase in uničena polja. Škoda je velikanaka. Vihar se je pojavil v vzhodni Nemčiji in po dež pred seboj črne oblake, iz katerih so lile plohe in mlatila toča, je udaril preko Češke in Moravske ter se obrnil v Avstrijo, katero je premlatil od vseh štirih strani. Tam se je vrtnec razcepil: ena polovica je odvihrala v Švico, druga pa na jug v Jugoslavijo, kjer se je izprlala. Kakor javljajo s Dunaja, je vihar v Avstriji drvel sto milj na uro.

Največ mrtvih je na Češkem in v Avstriji. V Moraviji je silen nalliv s vetrom odnesel nsko pokopališče a hriba in razgall krste iz grobov. V Pardubicah na Češkem je vrtnec vrgel moža pod vlak, ki ga je amekal.

Deset oseb je bilo ubitih v Avstriji, sedem na Češkem in deset v Jugoslaviji, v okolici Zenice. Na stotine ljudi je bilo ranjenih.

Progresivni senatorji se pripravljajo na boj

Patitonska kampanja za študiranje delavskih in finančnih razmer po vladi protikriranih industrij.

Washington. — Ko se kongres Zdrženih držav zopet snide dne 19. avg. k rednemu zasiedanju, bodo progresivni senatorji dobro oblošeni a protitarifno amunicijo. Na svojem sestanku, ki so ga obdržali v posvetovalne namene, so sklenili, da se vsak izmed njih koncentrira takom poletja na gotovo industrijo, ki uživa blagodejno protekcijo tarifne zakonodaje.

Študiral bodo gospodarsko stanje in finančni ustroj ameriških protikriranih industrij, ki sedaj iščejo še globokejšo tarifno korlito. Posvetili bodo tudi posebno pažnjo delavskim razmeram v teh industrijah. To največ iz razloga, ker je glavni argument tarifnih lobistov, da visoka carina služi v prvi vrsti delavskim interesom.

Senator Wheeler iz Montane se bo koncentriral na tekstilno industrijo in osebno obiskal tovarne. Ta industrija uživa največje ugodnosti v tarifnem korlito že nad sto let. Delavci, ki so v nji zaposleni, so izmed vseh skupin ameriškega delavstva najslabše plačani.

Edina stvar, ki bo napredne senatorje zadrževala pri tem delu, ki so si ga prostovoljno izvolili, je preiskava o delovanju zveznega biroja za blagostanje Indijancev, katero delo je senat naložil posebnemu odboru in v katerem so tudi Wheeler, LaFollette in Frazier.

Senator Norris, voditelj progresivcev v senatu, sedaj počiva v šumah države Wisconsin.

Muste bo govoril v New Bedfordu na Delavski dan.

New Bedford. — Na proslavi, katero priredi tukajšnje delavstvo na Delavski dan, bo glavni govornik A. J. Muste, predsednik Brookwood delavske šole. Muste je tudi glavni voditelj Konference za progresivno delavsko akcijo, ki se je koncem maja ustanovila v New Yorku in katere namen je pobijati konservatizem v ameriških unijah.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: na Zbirnem drlavo (seven Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cienro \$1.50 na leto, \$2.00 na pol leta; na leto \$2.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cienro \$1.50 per year, foreign countries \$2.50 per year.

One dollar per copy—No profit on no return.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s Prosveto:

PROSVETA

2037-49 South Leland Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Mesnate novice

"Prosveta" je delavski list. Delavski je ne samo zato, ker je lastnina delavcev, organiziranih v S. N. P. J., temveč je tudi programatično usmerjen v prid interesom delavskega razreda sploh in v prid koristi slovenskega delavstva v Ameriki še posebej.

Dolžnost delavskega lista je, da se v prvi vrsti osredinja na delavske dogodke. Iz tega razloga čitatelj pogreša pri nas "mesnate" novice. To so razne masne vesti, ki na dolgo in široko opisujejo dnevne senzacije kot so umori, veliki ropi, butlerska korupcija, razporedni škandali itd. Take senzacije, ki za razumne ljudi sploh niso več senzacije, "Prosveta" večinoma preze ali na kratko notira. Izjema se naredi le v slučaju, kadar so v zločin ali škandal zapletene prominentne osebe ali našim čitateljem znani ljudje.

Čitatelj delavcev ima največ koristi, če se dnevno seznanja z delavskimi razmerami po deželi. Zato so vesti o štrajkih, mezdnih bojih in gibanju delavskih političnih ter strokovnih organizacijah—in istotako o intrigah delodajalcev in nasprotnikov delavstva vobče—veliko večje važnosti kakor pa poročila o golih umorih in ropih, ki so bistveno vsa enaka, le imena oseb in krajev so nova. Tako čtivo človeka navsezadnje demoralizira in otopi. Živ dokaz nam je povprečen ameriški delavec, ki ne čita drugega kot domače dnevnik; popolnoma brezbržen je in nesposoben za samostojno mišljenje.

Vest se ne čita le zato, da čitatelj izve nekaj novega, pač pa je treba tudi črpati iz novice potrebne informacije in dober nauk. List, ki izobrazuje delavsko maso, ne sme novic enostavno "prodajati kakor jih kupi," marveč je njegova naloga, da novice že v naslovu samem tako interpretira ali tolmači, da čitatelj takoj lahko ugaña kaj je na stvari. Golo preplonkavanje ameriških časnikarjih smokarij bi bilo največja napaka delavskega časnikarja.

Ce torej ne najdete v "Prosveti" običajnega "mesa," kakršnega morda vidite v drugih slovenskih listih pod debelimi naslovi, spriznajte se z dejstvom, da naš list ni "butcher shop" ali mesnica za vsak "haah," bolonje ali "hot dogs." Mnogi ljudje imajo radi tako hrano, ker so pač navajeni. Saj je vse navada. Živci se navadijo na vse, kar jih drži in uspada, da se potem lepo sanja ... Toda možgani malo pridobijo.

Naš delavec naj se navadi na svoje "meso." Vprašanje njegovega obstanka je zelo mesnato. "Prosveta" mu ne servira ničesar, kar bi mu ne koristilo direktno ali indirektno. Čim se privadi temu dejstvu, najde v tem listu dovolj mesa za svojo porabo, medtem pa opazi v drugih listih, ki se nazivajo "delavski," dosti kosti in suhe kože.

Učiteljice v sponah

Protest učiteljice na zborovanju Ameriške učiteljske federacije, ki je bilo v Chicagu, je upravičen. Učiteljice protestirajo proti idiotskim določbam šolskih odborov v raznih ameriških mestih, ki so jih oropale vsake osebe avobode. Učiteljica ne sme biti ženska, temveč nekako nadčutno bitje, ki nima telesa—oziroma mora verjeti, da ga nima.

V mnogih mestih se ne sme učiteljica omožiti niti ne sme imeti ljubimca; ne sme plezati, ne sme iti zvečer po devetih uri iz hiše, ne sme se udeleževati nedolžnih iger na karte ali kocke; ne sme se oblačiti po modi in sploh se ne sme udeleževati nikjer v javnem življenju. K sreči ni povsod tako, ali dovolj je takih krajev—zlasti v podeželskih gnezdih—ki so v sramoto ameriški ženi.

Ta osebna degradiranost učiteljice je še ostanek puritanstva iz Cotton Matterjevih časov občanja čarovnic v Salemu. To je rezultat one bolezni na možganih, katere klasičen primer je naslikal neki dramatik, ko je predstavil ženo, ki je bila tako sramežljiva, da je odnesla podobo Kristusa iz svoje spalnice vsak večer, predno se je zabela slaciti. Postavila jo je nazaj šele zjutraj, ko je bila spet oblečena!

Pred čikaškimi sodičem prejejo romantično zgodbo 62-letnega milijonarja in 30-letne ločenke, ki toži prvega za \$250,000 odpravnine, ker je prelomil obljubo ženitve. Ljubezen vrle dame je v tem slučaju vredna toliko tisočakov, dočim je v drugem slučaju vredna komaj pol dolarja! Tako je v kapitalistični družbi, v kateri se ljubezen moza in žene meri po dolarjih. Družba roparjev in roparic!

Glasovi iz naselbin

Naša proslava.

Krayn, Pa. — Dopisi iz naše naselbine so precej pogosti, ker se kot vestni kroniki zavedamo, da je treba poročati o dobrem in slabem, karkoli se zgodi v življenju naselbine. Dobri navsveti in poročila koristijo, iz zmot se pa učimo, kako se jih je treba izogibati, da ne napravijo velike akode.

Danes moram poročati o proslavi petindvajsetletnice SNPJ, ki se je vršila pri nas 30. maja. Člani SNPJ, ki so prišli na ta dan na našo proslavo od tukaj in iz okolice, so pokazali, da so lojalni jednoti, da se ne zanimajo samo za podporo, pač pa tudi za duševni užitek, ki ga nudijo take prireditve. Proslava je vključevala obširen in zanimiv program. Imeli smo priliko slišati hrvaško pevsko društvo "Rodoljub," čigar člani so prišli na našo slavnost iz Cambria Cityja. Zbor nas je iznenadil z lepimi pesmami: "Vasovalec" v slovenščini in "John Peel" v angleščini. Pesmi sta bili izborno zapeti, za kar gre priznanje dobremu pevstvu, ki je po narodnosti Nemet.

Kot glavni govornik je nastopil brat Filip Godina, upravnik Prosvete. Njegov govor je bil dobro pogođen in navzoči so ga sprejeli z aplavzom. Potem je nastopil pevski zbor "Bled" iz Conemaugha, Pa., ki nas je obdaril s tremi dobro izbranimi selekcijami: "Naša zvezda," "Ne tožim" in "Lira." Vse je bilo dobro izvršeno kljub težokdam, ki jih nudijo naši mali odrski za take nastope, posebno pa še pri taki vročini, kot je prevladovala na omenjeni dan. Popoldanski program je bil s tem končan in prišel se je ples.

Zvečer ob 7. se je pričelo nadaljevanje programa z uprizoritvijo "Žive slike," kateri je sledila deklamacija "Slavje velike družine," katero je spisal brat Ivan Molek. Nato je nastopila naša mladina z igro v angleškem jeziku. Igra je bila težka in zdelo se mi je, da je bila za novince na odru nekoliko predolga, vendar je bila še precej dobro izvajana. Razume se, da je začetek psovod težak, toda kjer je volja za učenje, se vse poteškoče premagajo. Vsaka igra zahteva veliko vaj; čim več jih je, tem bolje izpade prireditve. Mnogi si morda mislijo, da ni potrebno veliko vaj pri nas, ki živimo v gorovju, toda silena mnenja so napačna in učenje človeku vedno koristi.

Program je vseboval tudi par točk, katere niso bile natančneje v programu. Tem je zopet sledil ples v pozno noč.

Zavedam se, da nisem noben kritik in tudi ne pišem teh vrstic s kritičnega stališča. Moj edini namen je, podati površno sliko, kako smo tukaj praznovali srebrni jubilej naše organizacije. Dovoljeno naj mi bo, da na koncu dopis izrečem iskreno zahvalo vsem tistim, ki so se udeležili proslave in tako pripomogli k uspehu.

L. S., poročevalec.

Pečlarske nadloge.

Loretta, Wis. — "Trije mušketirji" — Sprohar, Garbals in Golob — smo se izvrstno zabavali na naši poti proti severu. Vožnja z "lajko" je bila prijetna in na poti smo videli mnogo zanimivosti. Posebno so lepe velike farme, jezera in gozdovi tukajšnje okolice. Svež zrak okoli človeka, ki je vajen le velikomestnega prahu.

Vašo jutro gremo na ribolov, popoldan pa v gozd nad razne živali. Sreča nam ni posebno mila, ker nismo dovolj izveščani za tak posel. Oni dan sem lovil ribe in sem bil vesel, ko je nekaj pocukalo za trnek in se sem mislil, da mora to biti velika riba, presenečen sem pa bil, ko sem potegnil iz vode mesto ribe — "šildkroto." Treščil sem jo v veliki jezi na tla, tovariša sta se mi pa smejala.

Nič boljša sreča me ni spremljala, ko sem se podal nad divjačino v gozd. Tovariša sta mi sicer še prej zatrjevala, da tudi z divjačino ne bo nič in da me tudi v gozdu čaka smola. Jaz pa nisem niti poslušal in sem se podal na lov. Ko sem tako hodil po gozdu in pazil z očmi in s ušesi, naenkrat zaslišim nekak

šum. Tam v daljavi se je premikalo nekaj rjavega. Namešil sem puško in ustrelil. Streli je dobro zadel in ko pridem na mesto, kjer je obležal plen, najdem — dihurja.

To vse dokazuje, da pečlarji nimajo nikjer posebne sreče. Povsod jih spremljajo nadloge, doma in na "počitnicah." Sedaj, ko smo porabili svoje "proste dni" v Loretti, se bo treba spet odpraviti nazaj v Chicagu. — P. Garbals.

Poročilo zastopnika.

Claridge, Pa. — Navado imam, da poročam svoje vtise iz naselbin, katere obiščem, o gostoljubnosti rojakov in drugim. Zdi se mi, da ne bi bilo pravilno, ako bi ne omenil te naselbine, ki je 29. junija proslavila petindvajsetletnico svojega društva in SNPJ.

Na slavnosti je kot govornik nastopil Vincent Cainkar, predsednik SNPJ, ki nam je razložil zgodovino in delovanje naše svobodomiselnice jednote. Ozri se je večkrat tudi proti navzočim ustanoviteljem društva kot v znak hvalečnosti za njih delo in trud. Govoril je tudi Viljem Šter in imenu ustanoviteljev, ki je orisal delo in poteškoče, s katerimi so se morali boriti ustanovitelji in pionirji pri oranju ledine, na kateri je potem zrastle naša velika organizacija. Vzpodbujal je navzoče v slovenskem in angleškem jeziku, naj nadaljujejo z delom, ki so ga započeli prvi člani, da bo organizacija še nadalje rastle in se razvijala. Nastopil je tudi Anton Zornik iz Herminieja, Ter neki mladenič in mladenka. Govorili so bilu na mestu in so pustili velik vtis pri navzočih.

Naše dobre kuharice so pripravile izborno kosilo, katerega sem bil tudi jaz deležen. Veseleč odbor je tako odredil, da sem dobil brezplačno postrežbo. Iskrena hvala vsem skupaj! Hvala tudi Jakob Jerebu in njegovim soprogi za postrežbo, kakor tudi vsem drugim, ki so mi na kakršenkoli način izkazali svojo gostoljubnost.

Anton Zidanšek, zastopnik Prosvete.

Javna zahvala.

Bear Creek, Mont. — V dolžnost si štejem, da se javno zahvalim vsem darovalcem in članom društva št. 24 SSPZ v Milwaukee, Wis., za darovano vsoto \$55.80, katero je nabral in poslal moj stari prijatelj Anton Ermenc meni v pomoč, ker me je prošlo zimo nesreča tako hudodela, da so mi roke premrzle, da sem še sedaj za vsako delo nesposoben.

Iskrena hvala vsem darovalcem, katerih imena in darovane vsote slede:

Po \$5 so darovali: Mrs. Josephine Richard, družina Rashinsky, Frank Richard in družina Ed. Richard. Po \$3 sta darovala: Max Kodol in Anton Ermenc. Na seji društva 24 SSPZ je bila nabrana vsota \$2.50. Po \$2: Max Dezman in Mrs. Mary Lončarič. Jack Barlich daroval \$1.

Po \$1 so darovali sledeči: Fr. Marolt, Frank Rechar, Mrs. Mary Kratelnik, John Wrancar, John Remitz, Mrs. E. Sedmak, Joe Plaznik, Mrs. J. Lozar, Mrs. Annie Tesovnik, Joe Ramsak, Mrs. Rosie Stech, Charlie Richard, Joe Richard, Anton Tratnik, Anton Bregar, Cecilija Breznik in Anton Wacak.

Po 50c: Bill Wolgemuth, Fr. Zajc, Frank Vičič, Rosie Vesel, Frank Pestotnik, Jernej Vidregar Steve Stermahek. Frank Vesel 25c.

Iskrena hvala vsem darovalcem še posebno pa prijatelju rojaku Antonu Ermencu, ki se je potrudil, da je nabral tako veliko vsoto meni v pomoč. Ako ni katero ime pravilno označeno ali pa če je kdo izmed darovalcev pomotoma izpuščen in morda nisvo vsote pravilno navedene, prosim, da to takoj sporoči, da se popravi. — Martin Richard.

Uradne ure v jugoslovanskem konzulatu v Chicagu.

Generalni konzul Jugoslavije, g. Radoje Janković, sporoča, da so uradne ure v njegovem uradu od delavskih od 9. zjutraj do 5. popoldne, ob sobotah pa od 9. do 12.

Vaško, ki ima opravke v konzulatnem uradu, naj se zgleda in omenjenih urah.

Theodor Billroth vzor sodobne kirurgije

Ob stoletnici rojstva velikega rahnocelnika.

Ranocelnštvo je bilo znano že starim Egipčanom. Iz zgodovine vemo, da so zdravniki spremljali vojske na bojnih pohodih ter izvrševali na ranjenih potrebne operacije. Takisto ali morda še bolj je bila ta stroka znana Indom, ki so celo zapustili knjigo o zdravstvu z naslovom "Ayurveda." Vendar so nam tudi v tem pogledu mnogo bližji Grki s svojim Hipokratom; za njegovega časa se je zdravniška veda na Grškem bujno razvila. Vendar velja spomniti, da je bilo zdravstvo v tedanjih časih kaj primitivno; ranocelniki so imeli zelo omejen delokrog in so po večini naravnali kostolome, kjer so bili res izredno spretni. Šele pozneje, ko se pojavijo v zgodovini Rimljani, čujemo o plastičnih operacijah, in sicer v prvem stoletju po Kr. Potem je razvoj ranocelnštva do dolgo zaspal, zlasti ker je pogrešal precejšnjo znanja o anatomiji. Z invazijo Arabcev na jugozapadu Evrope se je tudi medicinsko udejstvovanje počivilo, vendar je kirurgija še vedno nekam zaostajala. In to v prvi vrsti zaradi arabskih verskih predsodkov. Mesto noža so se njihovi zdravniki radi posluževali razbeljenega železa. Ta metoda je trajala v ranocelnštvu nekako do 10. veka, nakar je prevzela vodstvo v medicini Italija.

Največji napredek zaznamuje medicina in posebno kirurgija v novejši dobi, ko je tako rekoč zmaga nad infekcijskimi procesi nastajajočimi zaradi odprtih ran. Dokler ni imelo zdravstvo tega obrambnega sredstva v rokah, so operiranci umirali trumoma. Lord Lister, zaslužni Anglež, je uvedel antiseptično obvezo. Ta pripomoček je v srednji Evropi izpopolnil v genialnim pogledom na stvar sloviti kirurg Theodor Billroth, ki se je rodil 26. aprila 1829 na Rujanu in je umrl dne 6. februarja 1894 v Opattiji.

Dve iznajdbi sta bili, ki sta sredi prejšnjega stoletja pripomogli k prospehu ranocelnštva: mikroskop in narkoza. S pomočjo drobnogleda je bilo zdravniku mogoče določiti bistvo vročice, povzročene na ranah; s pomočjo narkoze pa je bila omogočena moderna umetnost operiranja.

Takrat je živel Billroth. Na Dunaj je prišel, ko mu je bilo osem in trideset let. Dunaj je že takrat užival velik sloves izbornega mesta, razpolagajočega z zdravniškimi kapacitetami. Dunajska medicinska šola je bila svetovno znana, čemer ni malo pripomogla naredba tedanjega vladarja cesarja Jožefa, da se mora vsak v bolnici preminuli mrliti obducirati. Možnost ko-rektur za napačne diagnoze je bila podana, kajti zdravniki so se na napakah učili pravičnega diagnosticiranja bolezni. Takrat se je tudi silno razvijala nova medicinska panoga — patološka anatomija.

Billroth je tedaj prišel haš o pravem času. Njegov nastop je bil za razvoj kirurgije velepomemben. Pred njim ni bilo dopustno priznati napake, ki so jih zdravniki zagrešili med zdravljenjem. Če se ni kaj ujemalo, se je nepravilnost zamolčala in stvar je bila rešena. Billroth pa se je tej metodi z vso odločnostjo je uprl in je postavil tudi v zdravniški praksi resnico na prestop. S tem je dal zdravilstvu močan poudarek etikete.

Potem, ko so veliki dobrotniki človeštva: Pasteur, Koch in Lister odkrili pomen mikroskopsko majhnih organizmov, ki povzročajo vnetje ran, je šele napravil Billroth svoj prvi veliki korak v ranocelnški stroki. Čim se je razvedelo o velikih uspehih Angleža Listera, je poslal Billroth enega izmed svojih asistentov na Angleško, da je opazoval Listrovo metodo. Ko se je vrnil na Dunaj, je Billroth pridobil sprejel, toda je obenem poenostavil in izboljšal. Sprejel je samo Listrov princip antiseptičnega postopka, ki se je pozneje sprejel v enostavno aseptiko.

Kot posebna zasluga se šteje v Billrothovi praksi atipacija krlja (goltanca), prva resekcija želodca in prvi poskus operacije na črevesih. Bil je prvi, ki si je upal z nožem nad golšo in jo radikalno odpraviti, in tudi prvi, ki je imel poguma izvrševati ope-

racije v spodnjem delu života, ki spada že v delokrog ginekologije.

S svoje neizmerno ingenioznostjo je rešil življenje marsikomu, ki se je smatral za izgubljenega, a se je srčno zaupal njegovi spretnosti. Stori pa je še mnogo več. Ker ni bil samo kirurg, ampak tudi človek, in sicer human mož, je porabil svoje organizatorične sposobnosti tudi za oskrbo bolnikov. Institucija bolničark je njegovo delo. Nепrestano je razmišljal, kako bi pacijentu olajšal položaj. Napisal je knjigo o pomoči za bolnike, ki je postala temeljno delo za vse tiste, ki so se hoteli posvetiti bolničarskemu in strežniškemu poklicu. Podri je predpostavil, da je strežniški poklic pošten in manjvreden in ga povzdignil nad druge poklice, ker zahteva ogromno zatajevanja in resnične ljubezni ter poštovanosti do bližnjega.

Poleg vsega tega je bil Billroth navdušen prijatelj glasbe. Muzika ga je naravnost posevečevala. Sam je zapisal o njej: "Glasba je tisti svet, v katerem se počutim popolnoma srečnega." Tesno prijateljstvo ga je vezalo z romantikom Brahmsom. Njemu, oziroma njegovim skladbam na ljubo se je izuril za spretnega violinista. O glasbi pa je tudi pisal, in sicer v esejih.

V življenju Billroth ni bil tesnosrčen človek. Užival ga je s polno paro. Korespondenca odpira tozadevno zelo zanimive perspektive v njegovo pojmovanje sodebnosti in okolice. "Če ne bi zahajal v gledališče, na koncerte in ples," piše L. 1869 prof. Eamarschu, "bi mi šlo lahko boljše. Toda tega užitka si ne smem prikrivati, ker me drugače mine veselje do dela ..."

L. 1889 pa piše Eisbergu na Dunaj: "Majhno okence v naravo je mnogo zanimivejše kakor velik pogled v človeško družbo. Potrudite se, da najdete sami ali pa s Paltaufom skupaj karelinomov (rakov) mikrob. Ne oddajte se od bakteriologije, ona je bodočnost patologije."

L. 1894 je ležal bolan v Opattiji. Srce mu je zalila toliča in to je bil vzrok njegove smrti. Z njim je legel v grob eden največjih dobrotnikov človeštva, gotovo pa tudi najznamenitejši kirurg svoje dobe.

("Z. in S.")

SAHARSKA TLA

Ogromna puščava Sahara tvori nadaljevanje obširnega pasu zemlje, ki jo je izsušilo od vzhoda-severozhoda prihajajoči pasatni veter. Pričenja se v Severni Kitajski s puščavo Gobi in se vleče akosi Turkestan, Perzijo in Arabijo do Atlantikega oceana. Vse te puščave so v bistvu tudi ločnica belega plemena od rumenega v Aziji in črnega v Afriki.

Sahara nikakor ni tako revna, kakor si jo mislimo, ampak ima tudi znatne gorske grebene. Razlikujemo tri glavne tipe: kamnite visoke planote (hammada), ki tvorijo največji del puščave, sipine (erg ali areg), ki obsegajo približno desetino površja, in vlažne nižine (kot ali sebkha), ki so razmeroma neznatne po površini. Peščene sipine so ponekod po več sto metrov visoke. Pogosto imajo na eni strani položno, na drugi strmo pobočje. Pesek ni tako premešan kakor so doslej mislili, zakaj vodje karavan lahko še po več letih spoznajo pota, ki so jih bili že prehodili. Le na vlažnih sipinah raste algam podobna trava (ertraterum pungeus).

Atmosferičnih padavin ni katerikoli vseh let, včasih pa se pojavljajo nevihte z nalivi kot ob vsoljnem potopu. Temperatura se zelo izpreminja: poleti 50° do 70° na soncu, pozimi do 10° pod ničlo. Takrat vidimo včasih aneg na višinah Ahaggor in Tibesti, a zgodilo se je že tudi, da so bile nižje ležeče sipine pokrite z belo odejo.

Delavci iz Rhode Islanda proti priganjstvu.

Pawtucket, R. I. — Državni svet tekstilnih delavcev je izdal na tekstilne delavce države Rhode Island poziv, v katerem jih urgira, da se uprejo proti priganjškimi metodam. Tekstilni svet je kondemnil tudi družbene organizacije, ki jih ustanavljajo kompanije z namenom, da s temi odtujijo delavce od delavskega gibanja.

Pomen ameriških vojašni

Vojašnica Fort Sheridan je bila zgrajena protidelavske namene. Akcija so sprožili podpirali čikaški kapitalisti.

Chicago, Ill. — V vsakem večjem anškem mestu se nahaja en ali več sivih pij z velikim vdomom in majhnimi okenci, orientiran človek bi si mislil, da ta postpredstavljajo starinske ječe, posebno še, so v večini slučajev zgrajena iz rezakamna.

V resnici so to ameriške vojašnice, t z zvane "armories", in njih starost v slučaju ne presega petdeset let. So last p meznih držav, katere jim je pomagala d diti tudi zvezna vlada.

Te vojašnice same na sebi niso zanim in povprečni državljani ali človek, ki slučaj gre mimo tega pustega zidovja, se prav ni zanima za nje. Poslopja tudi niso privla in ako v človeku obudijo kako pozornost to njih repulzivnost.

Akoravno niso ameriške vojašnice z mive sama na sebi, je pa značilna njihova dovina. Prej je bilo omenjeno, da se okrog petdeset let nazaj; nekatere so mo nekoliko starejše, druge zopet mlajše. Ali čina je bilo postavljenih v zadnji četrtini njega stoletja.

Kar bi se človeku, ki mu ni poznana a riška zgodovina delavskih bojev pred tr setimi in več leti, — kar bi se mu mogoe o ne videlo, je vprašanje, ako bi si ga st zakaj so bile te ameriške vojašnice postav ne, ko Amerika pred petdesetimi in manj vendar ni bila militaristična dežela. Če naj bi vlada z zidanjem teh dolgočasnih alopij takorekoč proč metala milijone lju de ga denarja, ker nima stalnega vojaštva, k bilo v njih nastanjenoto kot je običaj npr. v zob oboroženih deželah militaristične Evro

Ako bi se oseba, ki si slučajno stavi vprašanje, pogledala v ameriško zgodovino lavskih bojev proti koncu zadnjega stole bi našla v nji potrebno snov, ki bi ji pojas vprašanje, zakaj so bile ameriške vojaš zgrajene.

O tem vprašanju razpravlja v nedelji izdaji "Chicago Tribune" Virginia Schma pravzaprav se članek nanaša specielno na jašnico Fort Sheridan, ki se nahaja v bliž mesta Chicago. Kar ona piše, je mogoče opo neljubu ameriškim podjetnikom; je pa tovo zanimivo za delavstvo, ali pa osebo, k stavi prej omenjeno vprašanje. Akcija zgrajitve te vojašnice se je pričela po znanemirih leta 1886 na Haymarket cesti, v k rih je bila vržena bomba med policijo in u enega policaja, nekaj pa ranila in za kat akcijo je bilo sedem delavskih agitatorjev zneje, obešenih, ne da bi jim bila krivda kazana.

O akciji za postavitev vojašnice Fort Sheridan in namenu, za katerega je bila zgrajena, Virginia Schmitz piše:

"Bila je skupina ten mož — čikaških pitalistov — ki so leta 1888 kupili zemlji za vojašnico in ga izročili v posest drža. Njih argument je bil, da se bo mesto Chica ovekovečilo z vojašnico in pridobilo na ugled Resnica seveda je, kar je razvidno iz obšir študije Edwarda P. Bremena o veljavni Čikaških ... da je bil namen teh mož kapitalistov — da lahko razpolagajo z vo štvo v slučaju silniških delavskih nemirov, k krane je zatrl general Sheridan leta 1877 in so se pripetili leta 1886."

To dognanje gospodične ali gospe Schm glede te vojašnice se popolnoma ujema s s dovinastim pojavom te ameriške instituc mestne vojašnice. Strah pred delavstvom prepriča tedanje ameriške kapitaliste, da morajo boljše zavarovati pred sporadični nemiri, ki se od časa do časa pojavljajo v dr bi meznega izkoriščanja.

Ta strah je bil še posebno pojačan s mladi leta 1877, ko je bila dežela v obje splošnega delavskega upora. Tega leta je stala spontanična stavka na B. & O. železn in se razširila z bliskovito naglico po cel želi in na vse industrije. Železničarji so pustili vlake, kjerkoli so se nahajali, ne da pripeljali vlake do postaj, in so se pridru stavkarjem. Rudarji so vrgli kroč krampe lopate in manifestirali z ostalimi delavci: lavel po tovarnah ravno tako. V Pittsburg se je stavkarjem celo pridružil državna lica in mesto se je nahajalo pod kontrolo st karjev več dni, dokler ni ogenj navdušen njih dogorel in so bili pripravljeni se po zopet na svoje domove. Na svojih poho po mestu so stavkarji navajili na železni postajo Pennsylvanske družbe v Pittburg in jo zažgali. Postaja je bila popolnoma t čena.

Po ostalih mestih ni bilo veliko boljše kapitalisti so takrat v resnici imeli ves po za njih strah, ki ni bil majhen. Ta upor a riškega delavstva je bil logična kulmina večletnega črnega tiranstva, preganjanja lavskih agitatorjev, zatiranja vseh delav organizacij in izkoriščanja. Ta perioda najtemnejša doba v zgodovini ameriškega lavstva; trajala je približno od 1870 do 1890.

Pred tem splošnim uporom ameriški delavstva so bile masne vojašnice nepom institucija v ti deželi. Pričele so se pa g naslednja leta. Njih namen je označ zagnjem citatu, namen, ki drži za vse čaje.

"Franci." je dejal gospod, ki je prišel obisk, malemu sinčku, "ti si pa zelo zrasl." "Menim," je ponosno odvrnil sinček, "se sedem do maminega krila."

Vesti iz Jugoslavije

PISATELJ MIROSLAV KRLEŽA V ZAGREBU — ARETIRAN.

(Izvirno.)

Zagreb, 18. junija 1929.

Včeraj popoldne sta bila aretirana v Zagrebu pisatelj Miroslav Krleža in publicist-esejist Stevan Galogaža radi suma protidržavne propagande oz. propagande proti sedanjemu režimu. Tako se glasi uradno poročilo. Nič več. Ne moremo niti približno vedeti za kaj gre, niti s čim je bil sum utemeljen. Pisatelj Krleža sedi za zapah. Enako Galogaža.

Miroslav Krleža. — Kdor koli hoče kaj pisati o jugoslovanski književnosti, ne more iti mimo imena Miroslava Krleže in njegovega dela, dasi bi ga mnogi radi zatajili, ker je Krleža znan kot skrajni levčar. Ima mnogo podobnosti s Cankarjem, kot dramatik pa je nesporno naš današnji najboljši in državni. Kot fanta so ga dali v budimpeštansko oficirsko šolo ter ga namerili oficirskemu poklicu. On ni zdržal v tem militarističnem zavodu ter je iz zavoda pobegnil. V Zagrebu je že kot dijak zahajal v tedaj siromašne prostore socialistične stranke, kjer je Bukšeg vodil socialistično gibanje hrvaškega delavstva. Miroslav Krleža je bil v tistih časih stalno v stikih s stranko, z delavstvom in tudi danes se vzdržuje te stike bolj kot kdaj prej.

Kot pisatelja so ga sprva pri tiskali k tlom, tajili ga in mu niso dali do besede. Med vojno, katere se je udeleževal ves čas, je napisal mnogo novel iz vojaškega življenja pod ciklusom "Galicija", ki ga je tudi dramatisiral ter ga ponudil gledališču v Zagrebu. Prepovedali so, dasi smo bili takrat že v ujedinjeni svobodni Jugoslaviji. S svojim kolegom pisateljem Cesarcem je začel tedaj izdajati revijo "Plamen", po kateri so padli meščanski krogi z vsemi silami. Pienili so jo in nazadnje prepovedali. V tej reviji sta se pisatelja Krleža in Cesarac izjavila za socializem, za kolektivizem ter sta prinašala poleg novel ostre članke proti sedanjemu režimu. Revijo sta morala ustaviti v drugem letu izhajanja. Krleža je tedaj neprestano ponujal svoje drame zagrebškemu gledališču, ki pa jih je dosledno odklanjalo. Bil je tedaj ravnatelj drame neke Bach, znan nazadnjak, ki je Krleži odbijal vse drame po vrsti, dasi so Krležo priznali celo buržoazni kritiki, ko je izdal svojo simfonično pesnitev "Pan" ter svoje pesmi v treh zvezkih. Živel je tedaj težko, stradal je in zato ga je odklanjanje njegovih dram s strani teatra silno mučilo. Zgodilo se je, da je v eni noči napisal novo dramo, enodejanko ter jo nesel ravnatelju Bachu, kateremu je šele dan prej zamen nudi dramo. Bach, videč intenzivnost Krležinega ustvarjanja, pa mu je rokopolis zavrnil, češ da ne piše dovolj razločno, črke a in e ter da naj zato še enkrat prepíše rokopolis. Drugič mu je prinesel "Salomo", ki jo je ravnatelj zavrnil češ, kako si upa po pisatelju Wildeju (ki je tudi napisal dramo Saloma) napisati še on dramo o Salomi! Med temi dramami, ki jih je zamen nudi teatru so bile tudi drame Cristoval Colon (Krištof Kolumb), Michelangelo in Adam in Eva — za zadnji dve je po par letih ob priliki uprizoritve dobil celo nagrado! — Ko je napisal dramo "Golgota" (ki je izšla v slovensčini v Zadržni založbi) in jo je zagrebško gledališče igralo, je bila že druga repriza oblastveno prepovedana. Drama je pač iz delavskega življenja in se godi za časa revolucije, tega pa oblasti niso pustile, dasi je drama prvovrstno umetniško delo, kar so priznali vsi kritiki. Zgodilo pa se je, da so gledalci koncem predstave zapeli kot na povelje vaj akupaj internacionala. To je bilo policiji preveč in je stvar prepovedala.

Gledališče ga je naenkrat priznalo za dramatika ter je igralo njegove drame drugo za drugo. Zgodilo se je, da je par let po vrsti prejel takozvano Demetrovo nagrado za najboljšo igrano izvirno dramo baš Krleže. Tako drama "Vočjak", "Michelangelo", "Adam in Eva" i. t. d.

Lansko gledališko sezono so igrali njegovo dramo "V agoniji", letos pa dramo "Gospoda Glembejevi". S tema dvema dramama je stopil na nekako novo polje svoje dramatične književnosti. Dočim je poprej pisal glavno socialne in simbolične drame o bodočnosti, je s tema dvema dramama začel postavljati na oder aristokracijo Zagreba, mešanico Nemcev in Madžarov in Hrvatov. Napisal je o tem zagrebškem aristokratskem miljeju več novel, zdaj pa jih nekoliko dramatisira. Njegove drame so dosegle silen uspeh. Gospoda Glembejevi igrajo sedaj tudi v Beogradu. Zanimivo je tudi to, da igra glavno žensko vlogo v tej drami Krležova žena, ki prav te dni s to vlogo gostuje v Beogradu. In med tem je bil Krleža aretiran.

Ni prvi v zaporih. Bil je že mnogokrat, tako med vojno kakor tudi v Jugoslaviji. Pred par leti je bil v Rusiji ter je o svojih vtisih s te poti tudi napisal celo knjigo, ki jo je tudi izdal. Izdal je tudi svoje novele in izdaja že svoje zbrane spise. Poleg pesmi, novel in dram ter romanov piše tudi eseje in članke, tako o filozofiji, o umetnosti, o politiki, o marksizmu i. t. d. Krleža je med hrvaškimi duševnimi delavci silno priljubljena oseba, ki ga kot umetnika ceni vse.

Zdaj so se za njim zaprli zapah današnjega našega režima. Gotovo je, da je ta aretacija zbudila vznemirjenje pri vsej javnosti v Zagrebu kakor tudi pri vseh, ki poznajo njegovo delo.

Stevan Galogaža ni dolgo levčar-anarhist. Šele politični dogodki zadnjih let so iz njega napravili ostrega opozicionalca. Kot pisatelj in publicist je osnoval revijo "Kritiko", ki je propagirala proletarsko kulturo in ki je priobčevala hude članke proti režimu, tako da je z nastopom novega režima avtomatično prenehala izhajati, ker bi bila gotovo zaplenjena. Napisal je v to revijo mnogo članov k političnemu položaju pri nas, v knjigi pa je izdal novele "Čudne siluete".

Za Krležo najznamenitejši hrvaški pisatelj Avgust Cesarac, ki je napisal že mnogo romanov, pa je bolj znan po svojih esejih in razpravah političnega značaja. Pred nastopom tega režima je izdajal in urejeval časopis "Zaščita človeka", ki je bila branitelj človeških pravic z ozirom na teror kakršne vlada pri nas. Z nastopom režima je tudi ta časopis prenehal izhajati, Cesarac pa je bil aretiran. Ali so ga dosedaj že izpustili, nam ni znano.

To so novice iz Zagreba, novice, o katerih govori ves Zagreb. Mogoče so te aretacije v zvezi s številnimi hišnimi preiskavami, ki so se vršile zadnje dni po vsej Sloveniji ter skoro gotovo tudi po Hrvaški. O tem v prihodnjem članku.

Nove nesreče v Sloveniji. Ljubljana, 17. junija 1929. Nesreče kakor jih je bilo mnogo zadnji teden, kar ne marajo ponehati. Vsek dan se dogodi kaj. Včeraj, nedelja, je bil dan motokiklistov in ni čudnega, da so par ljudi pripeljali v ljubljansko bolnico z zlomljenimi kostmi, ker so padli s svojim motorjem. Bilo je včeraj več manjših nesreč, občutnejši sta bili dve.

Zjutraj okrog 5. se je peljal z motorjem po cesti proti Garmejnam od Jelice trgovski potnik 35-letni Peter Sattler. V prikolici je imel prijatelja Parklja. Na ovinku je motor spodrsnil in vozač Sattler je padel tako v nesrečno v jarek, da je zadobil več težjih poškodb. Izpahnili si je desno in ranil po glavi in o brazu. Spremljevalec pa je k sreči dobil le malo poškodb lažjega značaja. Tudi Sattlerjeve niso resne, a vendarle so ga morali prepeljati v bolnico.

Druga motokiklistična nesreča se je pripetila na ljubljanski cesti. Zagrebški arhitekt Drago Crnokrak se je udeležil izleta več zagrebških motokiklistov na ljubljanski prelaz, kjer pa je Crnokrak zadel tako nesrečno v občestni kamen, da je pri padcu dobil več težkih notranjih poškodb, kakor tudi zunanjih.

Na Bledu oz. v njegovi okolici bi se pa bila v soboto zvečer kmalu pripetila težka nesreča. Strela je povzročila, da se je odkrušila velika skala, ki je tehtala najmanj do 8000 kg. Valila se je v dolino, podirala dreve kot travo ter se na vzhodju hribov zaletela v skladišče trgovke Repetove (v Mlinem), porušila streho skladišča, se razletela na dvoje ter obe polovici treščili v vilo go. Repetove. Poprej pa je še podrla precej močno lipo. Da ni bilo lipe, bi skala povzročila vsekakor mnogo večjo škodo, pravtako je tudi udarec ob skladišče počasnili tempo in silo skale. Obtičala je v sidu. Škoda znaša oolki 40.000 Din. Človeških žrtvi ni bilo. Da ni bilo ovir, ki so zadrževale skalo v hitrosti, bi skala gotovo hišo porušila ter jo treščila v jezero.

Smrtina nesreča se je pripetila v soboto 15. t. m. pri Litiji. Devetnajletni Josip Nemec iz Globodola pod Vačami se je vračal iz Litije domov. Imel je v Litiji opravka pri sodišču, ko pa se je vračal, je prisedel na voz bivšega hotiškega župana Pavliha, da bi bil čimprej doma. Bil je nejevoljen, zakaj na sodišče je bil klican v zadevi očetovstva. Lani je neka Kolenčeva s Potoka pri Vačah rodila fanta ter obdoličala, da je Nemec oče temu nezakonskemu otroku. Nemec je tajil in se izmikal, v soboto pa je bil klican pred sodišče, kjer je sodniku zatrjeval, da on ni in ni oče temu otroku. Zahteval je, naj dekle pribeže, da res smatra njega za očeta, kar je dekle tudi storilo. Nemec pa je dejal, da jo bo to zdaj tožil radi krive prisege, da pa sam ne bo nikoli priznal, da je oče otroku. In ko se je vračal domov, je dejal da ne ostane na gruntu, da bo grunt prodal ali pa ga dal v najem, a vsekakor proč pojde, doma ne ostane . . .

Voz je zavil na hotiško polje, kar se naenkrat splaš konj, plane na zadnje noge ter se spusti v dir proti ostremu klancu. Na vozu so opazili nevarnost, na ostrem klancu se je voz prevrnil in pokopal pod sabo Pavlihovo z njenim otrokom. Nemec pa je še zadnji hip planil z voza, misleč se rešiti. A skočil je tako nesrečno, da je z glavo zadel v obcestno hrastovo ograjo ter si prebil lobanjo počes. Lobanjaka vsebina se mu je koj razlila na tla, zakrval je, dihlil še parkrat in izdihnil . . .

Konj pa je vlekel voz in z vozom ostale žrtve s seboj, dokler se ni voz še enkrat preokotalil in je pustil žrtve na cesti, konj pa je z razbitim vozom še drvel naprej. Plahutnikovka z otrokom je nezvestna obležala na cesti. Kmalu nato je prišel po cesti drug voz ter zagledal žrtve. Spoznali so, da je Nemec mrtel, ona dva pa so prenesli domov v domačo okrbro, ker sta dobila večje poškodbe, a lažjega značaja. Nemčovo truplo so prepeljali v Vače, kjer bo pokopano.

Ta devetnajletni Josip Nemec je bil zadnji član družine, ki je dolga leta, morda stoletja, gospodarila na posestvu v Globodolu, bil je zadnji Globodolčan. Z njim je njegova rodbina izumrla. Pred leti sta mu umrla oče in mati ter je sam, mlad kakor je bil, ostal kot gospodar na posestvu. Zdaj po njegovi smrti bi gotovo nastal preprij za njegovo posestvo, ker nimata nobenih živih sorodnikov. Ker pa je sodišče eno uro po smrti prisodilo njemu očetovstvo otroka Kolenčevega dekleta s Potoka, bo pač ta otrok pravi dedič vsega posestva. In obenem bo ta otrok tudi — bržkone — pravi Globodolčan. Če je namreč res sin pokojnega Nemca, potem z njim vsekakor še ni izumrli poslednji Globodolčan.

Nevite letoš precej nagajajo, precej škodujejo. Ne mine teden, da ne bi kje na Slovenskem na padala toča in ne bi prihajale obupne prošnje za pomoč o nim, ki jim je toča pobila ves pridelek. V nedeljo je bil hudo prizadet del Slovenskih gork, kjer je popoldan razsajala nevihta s tobo. Popoldan se je iznenada zločilo, začela je toča in utrgal se je oblak. Pravijo, da je toča tako padala, da so se naslednjega jutra našli pred hišo plast toče. Pobila je v krajih nesreče ves pridelek, vinograde naravnost opustošila ter žito zbila k tom.

Tudi iz Osjeka (Slavonija) poročajo, da je v nedeljo popoldan padala silna toča ter našla mnogo škode. Bliskalo je in treskalo celo v mesto, v tramvaj in v hiše. Električna napeljava v mestu je pokvarjena, nevihta je trajala več minut in je v okolici vse polje pobilo od toče.

V Ljubljani je zabeležiti še eno manjšo nesrečo. Aretirali so nekoga, ki je bil tako podjeven, da je brez dovoljenja izdeloval in prodal slike kralja Aleksandra I. — Namesto odklovanja je dobil zapor. To je vsekakor nesreča, huda nesreča za tega človeka, ker je pač mislil, da dela domoljubno delo.

Hišne preiskave, aretiran advokat in drugo. Ljubljana, 18. junija 1929. Poročali smo že o številnih hišnih preiskavah pri ljubljanskih akademikih o priliki prodaje desetletnice ljubljanske univerze. Preiskav je bilo okrog 20. Naslednjega dne pa so se vršile preiskave kar po vrsti pri vseh kolikaj levčarskih ljudeh po Ljubljani, tako da sodijo, da je bilo krog 100 hišnih preiskav. Ti nastopi policije niso zadeli samo Ljubljance ampak so se vršile preiskave tudi po vseh ostalih "rdečarskih" krajih Slovenije. Iste dne so bile izvršene preiskave po industrijskih krajih Gorenjske, kakor tudi v Zagorju, Trbovlju, Hrastniku in drugod. Na Jesenicah so izvršili preiskave tudi pri odbornikih in delavcih združenih organizacij. Vse preiskave so seveda imele negativne uspehe, našli niso ničesar, le v Ljubljani so menda nekoga aretirali. Jasno je torej, da je oblast priredila širom Slovenije hišne preiskave po gotovem načrtu, da se uveri o "miroljubnosti" slovenskega naroda.

Mogoče so se te preiskave vršile po vsej državi hkrati in da so pri tej priliki aretirali v Zagrebu Krležo in Galogaža. Mogoče je to tudi v zvezi s potovanjem kralja na Bled, možno pa je tudi, da se kralj mimogrede oglasi v Ljubljani radi proslave ljubljanske univerze, ki nosi sedaj njegovo ime.

Poročali smo tudi o incidentu na zborovanju zagrebške odvetniške zbornice. Ob priliki predloga, naj se pošlje udarnostni brzojav kralju Aleksandru, je izjavil dr. Žanič, advokat iz Nove Gradišče, da se strinja s tem udarnostnim brzojavom, le predlagal, naj še dastavi, da "naj se zahteva od kralja vrnitev političnih pravic in avobodaščin." S tem predlogom se je več odvetnikov strinjalo, ter so bili poleg Žaniča še štirje odvetniki aretirani, ker amatirski ta Ženičev predlog za kazniv. Med aretiranci je bil tudi dr. Politeo, ki je bil eno uro po aretaciji od iste skupščine izvoljen za predsednika zagrebške odvetniške zbornice. Izpustili so razen dr. Žaniča vse druge, dr. Žaniča pa so prepeljali v Beograd ter ga izročili državnemu sodišču. To sodišče je proti njemu vložilo tožbo po § 3 zakona o zaščiti države. Obtožnica pravi, da je dr. Žanič ob priliki volitev v zagrebški odvetniški zbornici na telegram, ki naj bi se poslal kralju, zahteval, da se pristavi: "da naj se zahteva od kralja vrnitev političnih pravic in avobodaščin." To dejanje je po § 3 zakona o zaščiti države kazniv, ker nagonima nobenih živih sorodnikov. Ker pa je sodišče eno uro po smrti prisodilo njemu očetovstvo otroka Kolenčevega dekleta s Potoka, bo pač ta otrok pravi dedič vsega posestva. In obenem bo ta otrok tudi — bržkone — pravi Globodolčan. Če je namreč res sin pokojnega Nemca, potem z njim vsekakor še ni izumrli poslednji Globodolčan.

Podobno naredbo o prepovedi proslav oz. žalnih proslav 20. junija, kakor jo je izdal zagrebški policijski ravnatelj, je izdal tudi sušaški policijski šef, ki enako prepoveduje vsko vidno manifestacijo glede dogodkov 20. junija lani. Utemeljuje to s protidržavno agitacijo. — Na Sušaku so hoteli za 20. junija privedi žalne mase v cerkvah, kar bo po tej naredbi tudi prepovedano.

Prod beograjskim Državnim sodiščem se je vršila včeraj razprava proti zagrebškima odvetnikoma komunistoma Stjepanu Barčju, in Stjepanu Sredniku. Obtožena sta bila kom. agitacija. Prvi je bil kaznovan na 2, drugi pa na 1 leto ječe.

Solnce in telesna kultura. Piše Ivo Zor. Solnce nam ohranjuje in krepi zdravje! Solnce nam olepuje in daljša življenje, osvetljuje njega vsebino in smoter! Solnce nam dviga dušo v sferične višine in nam trezni duha! Daje nam moč, voljo in veselje do našega obstoja in požiha a svojim pekočim pogledom slo sveta! Solnce je simbol resnice! Zato naj se seznanj z njim vsak, ki je šibkega in nestanovitnega zdravja, vsak, ki si želi lepega, dolgega življenja, ki hoče spoznati življenjski smoter in vsebino njegovo! Vsak, ki ga vskandanje kruhorborstvo dela malodušnega in nerazodnega, dalje vsak, ki je šibak, ozlovoljen ter žalosten zaradi svojega obstanka, katerega mu greni slo sveta, in naposled vsak, ki mu je resnica vse na svetu!

Torej na solnce, ljudje iz prasnih delavnic, tvornic in temnih podzemnih stanovanj, ki vanje nikdar ne posveti nebeska luč!

Jako važno je, v katerem dnevnem in letnem času se solničimo. Vpliv kemičnih žarkov je po svoji učinkovitosti z ozirom na to različen. Na nas samih torej leži, kako si bomo razdelili svoj prosti čas v svoje dobro. Vsak, ki bo spoznal blagodejno korist solnčenja, bo že sam poiskal in iskril vsako najmanjšo priliko, da se povesei in uživa!

Solnčna energija je v dobri svojej prihanjanja najaktivnejša. Pomladno solnce znatno presreča v našem oziru med jesenskih solčnih žarkov. Čim prične nebeska obla svojo pot proti severu, se lahko pričenemo s solnčenjem. Januarsko solnce je dobro zaradi svoje naraščajoče energije, poleg tega pa še zato, ker je njegova toplotna moč manjša. Dokazano je, da rdeči žarki kemično paralizirajo, torej zmanjšujejo njihovo intenzivnost. Takoj sedaj pa poudarjam, da se lahko v januarju in sploh pozimi solničnjo le oni, ki so navajeni tega, ki dobro vedo, kako jim je treba postopati. Vsaka domišljavost in pretiravanje v tem oziru se kruto maščuje!

Za novince je čas pričetka mesec majnik. Tedaj lahko vzamemo prve kopeli pod milim nebom, in sicer še vedno s skrajno previdnostjo! Potem pa se lahko s pridom solničnjo vse do kresa, ko je solnce na višku in nastopi svoj odhod proti jugu. — Pozneje je solnčna luč še koristna, vendar njena energija stalno peha.

V glavnem je za solnčenje vsak prostor dober, če je le toliko smoten, da lahko brez oblike hodite okrog. Novinci naj se prvič izpostavijo solncu doma v sobi. Odpro na stekla okna, zakaj ultravijoličasti žarki stekla ne prodirajo. Do nas pride le toplota, to pa se ne pravi solnčiti! Tako bi se lahko solnčili tudi ob zakurjeni peči.

Jako dobro je izvajati solnčne kopeli ob rekli, jezeru ali morju, ker je v zraku mnogo mnogo vodnih hlapirov, ki solnčne žarke nekako filtrirajo. Razkrajajo rdeče in propuščajo kemijake žarke. Na ta način se intenzivnost slednjih poveča.

Velevažno je tudi tole: koža, ki jo izpostaviš solncu, mora biti brezpopojno čista! Solnč se popolnoma gol, ker ultravijoličasti žarki niti najtanjšega oblalča ne prodrejo. Izpostavi vplivu solnca tudi spolne organe, ki so najbolj zapostavljeni del našega telesa, zakaj s seksualno močjo raste tudi moč duha! O tem pišeta obširno W. Omar in Macedanac. Med drugim tudi pravita, da ravno iz sramu pred samim seboj izvira mnogo gorja na svetu! Človek mora smatrati svojo in svojega bližnjega goloto za samo po sebi umevno. Le na ta način bi se dvignili nranstveni nivo današnjih ljudi!

Ker je površina našega telesa nekak pust, če jo primerjamo s kožo na primer kakega avstralskega divjaka, ji moramo toliko umetno dovajati. Zlasti danes, ko stremimo za preokretom človeštva, ko hočemo ljudi zopet priversti nazaj k prirodi, k prvina, kar se izkuša

Solnce in telesna kultura

Piše Ivo Zor.

Solnce nam ohranjuje in krepi zdravje! Solnce nam olepuje in daljša življenje, osvetljuje njega vsebino in smoter! Solnce nam dviga dušo v sferične višine in nam trezni duha! Daje nam moč, voljo in veselje do našega obstoja in požiha a svojim pekočim pogledom slo sveta! Solnce je simbol resnice! Zato naj se seznanj z njim vsak, ki je šibkega in nestanovitnega zdravja, vsak, ki si želi lepega, dolgega življenja, ki hoče spoznati življenjski smoter in vsebino njegovo! Vsak, ki ga vskandanje kruhorborstvo dela malodušnega in nerazodnega, dalje vsak, ki je šibak, ozlovoljen ter žalosten zaradi svojega obstanka, katerega mu greni slo sveta, in naposled vsak, ki mu je resnica vse na svetu!

Torej na solnce, ljudje iz prasnih delavnic, tvornic in temnih podzemnih stanovanj, ki vanje nikdar ne posveti nebeska luč!

Jako važno je, v katerem dnevnem in letnem času se solničimo. Vpliv kemičnih žarkov je po svoji učinkovitosti z ozirom na to različen. Na nas samih torej leži, kako si bomo razdelili svoj prosti čas v svoje dobro. Vsak, ki bo spoznal blagodejno korist solnčenja, bo že sam poiskal in iskril vsako najmanjšo priliko, da se povesei in uživa!

Solnčna energija je v dobri svojej prihanjanja najaktivnejša. Pomladno solnce znatno presreča v našem oziru med jesenskih solčnih žarkov. Čim prične nebeska obla svojo pot proti severu, se lahko pričenemo s solnčenjem. Januarsko solnce je dobro zaradi svoje naraščajoče energije, poleg tega pa še zato, ker je njegova toplotna moč manjša. Dokazano je, da rdeči žarki kemično paralizirajo, torej zmanjšujejo njihovo intenzivnost. Takoj sedaj pa poudarjam, da se lahko v januarju in sploh pozimi solničnjo le oni, ki so navajeni tega, ki dobro vedo, kako jim je treba postopati. Vsaka domišljavost in pretiravanje v tem oziru se kruto maščuje!

Za novince je čas pričetka mesec majnik. Tedaj lahko vzamemo prve kopeli pod milim nebom, in sicer še vedno s skrajno previdnostjo! Potem pa se lahko s pridom solničnjo vse do kresa, ko je solnce na višku in nastopi svoj odhod proti jugu. — Pozneje je solnčna luč še koristna, vendar njena energija stalno peha.

V glavnem je za solnčenje vsak prostor dober, če je le toliko smoten, da lahko brez oblike hodite okrog. Novinci naj se prvič izpostavijo solncu doma v sobi. Odpro na stekla okna, zakaj ultravijoličasti žarki stekla ne prodirajo. Do nas pride le toplota, to pa se ne pravi solnčiti! Tako bi se lahko solnčili tudi ob zakurjeni peči.

Jako dobro je izvajati solnčne kopeli ob rekli, jezeru ali morju, ker je v zraku mnogo mnogo vodnih hlapirov, ki solnčne žarke nekako filtrirajo. Razkrajajo rdeče in propuščajo kemijake žarke. Na ta način se intenzivnost slednjih poveča.

Velevažno je tudi tole: koža, ki jo izpostaviš solncu, mora biti brezpopojno čista! Solnč se popolnoma gol, ker ultravijoličasti žarki niti najtanjšega oblalča ne prodrejo. Izpostavi vplivu solnca tudi spolne organe, ki so najbolj zapostavljeni del našega telesa, zakaj s seksualno močjo raste tudi moč duha! O tem pišeta obširno W. Omar in Macedanac. Med drugim tudi pravita, da ravno iz sramu pred samim seboj izvira mnogo gorja na svetu! Človek mora smatrati svojo in svojega bližnjega goloto za samo po sebi umevno. Le na ta način bi se dvignili nranstveni nivo današnjih ljudi!

Ker je površina našega telesa nekak pust, če jo primerjamo s kožo na primer kakega avstralskega divjaka, ji moramo toliko umetno dovajati. Zlasti danes, ko stremimo za preokretom človeštva, ko hočemo ljudi zopet priversti nazaj k prirodi, k prvina, kar se izkuša

došeti s tem, da živi človek čim najbolj prirodno, bomo z velikim konistjo posegli po izkustvih antične dobe, da nas pri našem stremiljenju ne bodo preveč ovirala zdravstvena vprašanja našega telesa! Ze v klasičnem starem veku so se ljudje posluževali oljenja kože ob vsaki priliki, kadarkoli so negovali in urili telo. Spoznali so namreč, da maziljenje, prav posebno z olivnim oljem, ne pospešuje samo kožnega delovanja, gibčnosti in delazmočnosti telesa, ampak tudi dobro zavaruje naš organizem proti prehladu in poškodbim zaradi kemičnih žarkov.

Ako se paolijmo, dosežemo s tem, da solnce počasneje, toda znatno sigurneje in boljše učinkuje. Koža ne pordeči, ne obstoje nevarnost solnčne opekline, pač postaja površina telesa enakomerno bronasto rjava in nepopisno odurna — česar s pretiranim obsevanjem ne moremo doseči! Dobro maziljenje se lahko brez skrbi tudi dalje časa zadržujemo v solnčnih žarkih.

Z neštetiimi poskusi se je doglalo, da ni vse eno, a kakšnim oljem se mazilimo. Najbolje je seveda olivno olje. Ta tolišča vsebuje mnogo vitaminov, solnčne energije, poleg tega pa ima lastnost, da kemične žarke polarizira, podvoji in vendar njih prehud učinek znatno omili. Boljše vpliva več žarkov z manjšo intenzivnostjo, kakor pa malo jako močnih žarkov! To je tudi eno izmed onih redkih olj, ki sploh propuščajo kemijaki vpliv solnčne luči.

Is Mažuraničevega "Lilife": GNEZDO O vrate et lamentable image de la vie! Lamarine, Jocelyn. Naše dvorišče je bilo ograjeno s kamnitim zidom. V tem zidu se je vgnedila ptičica. Vhod v gnezdo je bil z vnanje strani zida, ker je pa bila v sidu razpoka, smo — z naše strani — skoz to razpoko lahko opazovali vse, kar se je v gnezdu godilo. Ptičica s tem niemo motili. Kakšno veselje je bilo — nam otrokom — opazovati, kako samica sedi; potem kako prinaša mladičem hrano, kako jih pita; napaja in anaži . . . Po cele ure smo tako gledali.

Neki dan pa priteče k meni mala sestra z jokom, češ da je kača v gnezdu. "In ptičke?" "Pojedla jih je kača." — — — Poznam siromašno vdovico, tudi ta je imela polno hišo otrok . . . In kdo je zdaj v hiši? Advokat!

Kadar to vdovico vidim, mi pride vsolet tista uboga ptičica na misel . . .

LASTOVICE The smallest worm will turn, being trodden on; And doves will peck, in safeguard of their brood. Shakespeare, Third part of King Henry VI. Ko so se na spomlad leta 1883, lastovice v Celovcu vrnile, so našle v svojem gnezdu na hranilničnem poslopju — vrabca. Valjivec nikakor ni hotel iz gnezda. Lastovice so odletele. Čez nekaj časa se jih je vrnila cela jata, vsaka pa je prinesla v svojem kljunu koček blata. Vpričemo množice ljudi so zazidale vrabca v rešenem gnezdu. Videl sem to gnezdo v celovškem muzeju. Vrabca gleda iz gnezda samo kljun, — hotel ga je v smrtni borbi preključati.

Tako delajo lastovice na Slovenskem," sem si mislil, ko sem gledal to gnezdo, — a kaj store bratje Sloveni, kadar se jim kdo v hišo vsede? — Prav tisto, kar Hrvati: prineso mu še otep slame, da na mehkem leži.

"Ker si bil tako priden, Vojko, imaš tu 10 dinarjev." — "Hvala lepa, tetka; samo prosim, da ne poveš očetu." — "To o dinarjih? Šaj to ni nič hudega!" — "Vem, da ne, ampak na posodo

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "To je zaradi previdnosti, če bi bilo treba kdaj navajati, kakšna posebna znamenja so imeli."

"Gospod ravnatelj, zakaj pa imate v svoji banki vedno tako čudne blaginje: eden je grbav, drugi hrom, tretji škilav" — "

Ivan Jontez:
TAKI SMO...

Jasne mesečne noči v minulosti maju sem se vračal s farm nazaj v mesto, ki je zdaj moj dom. Noč je bila lepa, pokojna. Na vedrem nebesu so blede zvezdice in se je smehljala luna. Tam od jezera je vel hladen veter in občestni topoli so se šepetaje pogovarjali z njim. V dalji pred menoj pa je ležal mo cilj — mesto, odeto v sij stolisloerih žarnic, in od tam je prihajal zamolkel hrum, podobno oddaljenemu grmenju; mesto pač ne pozna nočnega miru in tihoce...

Hitečemu po trdi asfaltni cesti proti domu se mi je pridružil čuden sopotnik, ki sem se ga skoro ustrašil, saj sem se malo prej prepričal, da ni miljo pred menoj in miljo za menoj nobene žive duše na cesti; zdaj pa se nenadoma pojavi kraj mene ta mračni neznanec ter me molče spremlja na mojem potu. Obraz mojega spremljevalca je bil bled, otočen, v očeh pa mu je gorel čuden plamen; ne vem ali je bila žalost ali brepenenje, ali bol, ali prezir ali muka, ali vse skup. Stopinj njegovih ni bilo čuti in od njega je vel hlad...

Kake pol milje pota sva premerila molče, kraj prostranega mestnega pokopališča se je pa

neznanec ustavil ter mi velel naj se vsadem na tla, in jaz sem ga — daal nerad — obogal.

Duh — kajti, prepričan sem bil, da imam opravka s duhom — se je vadel pokraj mene ter globoko vzdihnil. Iz njegovega vzdihla je zvenelo toliko boli, gorja, neulaskanih prošenj in neutočenega koprnenja, da sem se nehote stresel ko trepetlika in spreletela me je kurja polt.

"Kdo pa si ti in čemu tako strašno vzdihuješ?" sem ga tedaj v strahu vprašal ter se nehote odmaknil od njega, ki mi je bila njegova bližina skoro neljuba.

"Kdo sem? ... Trpkost se je nasmešnil. "V življenju sem nosil ime Pavel Nesreča..." In prijaznejše je dodal: "Vidim, prijatelj, da se me bojiš; toda ni se ti treba bati, ker mi mrtveci nikomur nič žalega ne prizadenemo! Mrtvi smo neškodljivi! ... Sicer pa — jaz bi ti tudi v življenju ne storil nič zlega; nisem bil eden tistih... Se pomagal bi ti, če bi bil v stiski, če bi le bilo mogoče! Toda vsi niso taki..."

Strah, ki je malo prej obuzmal mojo dušo, je izginil in občutil sem globoko simpatijo do tega neznanca, ki je iz njegovega glasu zvenela toliko grenka bol in zapučenost. Primaknil sem se bliže k njemu ter ga sočutno vprašal:

"Prijatelj, ti si gotovo okusil vso grenkobo razočaranja v življenju, to ti vidim v očeh — ali mi ne bi hotel povedati, kaj ti ne da miru v grobu — kaj teži tvoje srce, da ne moreš najti pokoja v zemlji?"

"Saj baš zato sem se ti pridružil," mi je odgovoril ter me hvaležno pogledal. "Moral sem najti nekoga, ki bi me razumel in čutil z menoj, da pred njim odprem svoje srce, izlijem vse svoje boli, muke, koprnenja, gluhe prošnje, trpljenja in obup... Našel sem tebe; ti me boš razumel, čutil z menoj — to vem! — in meni bo potem lažje... Poslušaj!"

"Pred par leti sem se mlad fant, poln življenja in upanja podal na dolgo pot v novi svet. Domovine nisem zapustil rad — rodna gruda mi je bila neskončno draga in nanjo me je vezala ljubezen do dekleta, ki mi je bila dražja ko celi svet — toda moral sem v tujino, ker ona je bila otrok revnih staršev, jaz pa ravnotako. Oče mi je zapustil zadolženo kajžo in jaz sem moral v tujino, da odslužim dolg. Čez par let sem se mišlil vrniti v domovino ter se poročiti z izvoljenko mojega srca. Tako bi tudi storil, da ni belala prekrizala mojih računov."

Tukaj v Kanadi se mi je takoj izpočetka godilo slabo. De-

lal sem v gozdih in na farmah ter malo zaslužil. Vendar pa sem v dveh letih zaslužil toliko, da sem poplačal dolg, ki sem ga podedoval po očetu; še par sto dolarjev bi bil rad prihranil, potem bi se vrnil domov.

Pozimi tretjega leta mojega bivanja tostran velike luže sem odšel v mesto, nadejajoč se, da v mestu najdem boljše plačano delo. Toda dela nisem mogel dobiti celo zimo in ker sem imel malo denarja sem tudi trpel pomanjkanje. Toda to me ni toliko bolelo, saj sem bil trpljenju in stradanju vajen; bolelo me je, ko sem videl, koliko nevednosti, zavisti, hinavščine in zlobe je še med rojaki-delavci...

V tistem delu mesta, kjer sem stanoval, je živelo precej mojih rojakov; gospodar hiše, ki sam v nji stanoval, je bil moj rojak in isto tako moji sosstanovalci. Nekateri izmed njih so imeli srečo: delali so. Ti so se posmehovali ostalim, ki nismo delali ter nas zbadali, češ, nočete delati, ker ste lenuhi! Tisti, ki niso delali, so prvimi zavijali delo in zaslužek ter jih mrzili in to tembolj, ker so vedeli, da bi jim oni ne hoteli pomagati v sili. Da, prijatelj, rojak je mrzil rojaka, revež je zavijal reveža in berač se je norčeval iz berača...

Nekega dne je proti večeru smo sedeli v naši sobi jaz in moji trije sosstanovalci, ki so bili kot jaz brez dela ter se pogovarjali o tem in onem; največ smo govorili o slabih delavskih razmerah v našem mestu in v Kanadi sploh. Pogovarjali smo se tudi o starem križu, kjer se nobenemu izmed nas ni godilo posebno dobro, ampak boljše pa le, kot v naši novi domovini. Govorili smo o lepoti naših polj, livad, logov in gora, pripovedovali smo si dogodbe iz našega življenja v stari domovini, hrepeneče ugibali, kaj neki zdaj počno naše ljubljene, ki so nas željno pričakovale tam daleč onostran morja ter skušali uganiti dan našega povratka v domovino.

"Ni ravno slabo tukaj v ti deželi, če namreč delaš in zaslužiš," je menil rojak Jaka. "Toda še lepše se živi v starem kraju, saj meni se zdi tako. Zaslužek je tam res da slab in težko kaj prihraniš za slabe dneve, toda saj tudi tukaj v Kanadi ni dosti boljše. Če imaš delo, moraš garati ko vol in to za slabo plačo, tako da si ne moreš nič prihraniti, razen kar si odtrgaš od ust in če prihraniš na obleki in drugih stvarih, ki jih potrebuješ, a jih ne kupiš, če hočeš, da prihraniš kakšne denarce. Če pa ne delaš, moraš pa stiskati, da je jo; vsak cent moraš prej trikrat obrniti v roki predno ga izdaš, razven pa stradati in preslišati mnogo zbadljivih opazk in marškatere žaljivke od strani hišnega gospodarja, gospodinj in tistih, ki so toli srečni, da delajo! Tega v starem kraju ni bilo! Brez dela ti ni bilo treba postopati, če si hotel delati in zaslužiti si tudi za sproti. Seve, dokler smo bili doma, smo tožili o slabih časih, o horem zaslužku, o splošni revščini, nismo pa pomislili, da smo si sami krivi, da se nam slabo godi! Ali ni vsak imel na zapi ti-sočake vsako leto? Tiste tisočake bi lahko uporabili za obleko, za druge koristne in potrebne stvari ali pa bi jih dali na stran; toda mi smo rajši nosili denar birtom, ki so se nam posmehovali ter se redili od naših žuljev! Da, prijatelj, sami smo si bili krivi, da se nam je slabo godilo v domovini! Če bi bili pametni in trenni, bi bili še danes lahko doma in bi se nam boljše godilo kot se nam godi tu v tujini!"

(Konec jutri.)

RAZNO

Elektrifikacija južnofrancoskih železnic. Novi odsek za elektrifikacijo znaša 1100 kilometrov. Dela se dovršajo v petih letih. Z dosežanimi 850 km se bo elektrifikacija na jugu raztezala na 1.950 km, torej blizu na polovico svojega omrežja. Stroški bodo okoli 500 milijonov frankov, vstevši električne lokomotive, katerih bo 60% dobavila francoska industrija, 40% pa nemaka. Nadaljnji odsek 400 km bo po današnjih računih stal 180 milijonov, s katerimi bodo plačani tudi električni motorji.

Tiskarstvo v starem veku. Izum tiskarstva pripisujejo Kitajcem, ki so že kakih petdeset let pred Kristom rabili izrezljane lesene prizmatične oblike za vzorce črk. Toda šele tisoč let pozneje se je na Kitajskem popularizirala tiskarska umetnost. Prvič so kitajske klasike tiskali v desetem stoletju: njihove slike so izrezljali v les kot reliefe. V klasičnem starem in srednjem veku so v Evropi izdajali knjige v rokopisu. Ti manuskripti so se najprej pojavili v Italiji in na Španskem v trinajestem stoletju, pri čemer so začetne črke poglavlaj najprej s črnilom narisali na lesene bloke, jih potem izrezali in rabili za tiskarske vzorce. Kdo je pravi izumitelj tiskarstva, se več stoletij ni vedelo natančno. Naposled so ta izum priznali Laurensu Janszoonu Costeru iz Harlema na Holandskem in Johannu Gutenbergu iz Mainza v Nemčiji. Menda je Coster prvi uvedel lesene vzorce okoli leta 1420, gibljive kovinaste vzorce pa okoli leta 1440 ali 1446. Nasprotno pa je Gutenberg delal prve poskuse leta 1439 v Strasbourg in si je pozneje napravil v Mainz tiskarno.

Rekognosciranje zločincev. Dr. Alphonse Bertillon iz Pariza je leta 1879 prvi uvedel metodo za identifikiranje zločincev na znanstveni podlagi. Po njegovem sistemu je bilo moči prepoznati zločince s pomočjo fotografij, splošnega osebnega popisa in natančnih telesnih mer. Važna je bila barva oči, ki je ni moči izpremeniti, ali kake telesne napake in posebni znaki, kakor na primer brazgotine ali tetoviranja. Iz tega razloga tudi skušajo zločinci vselej izpremeniti svojo vnanost, da bi na ta način spejlali policijo na krivo sled. Identifikiranje je vrhu tega olajšano z izmerjenjem glave, nog, rok itd. Na podlagi Bertillonovega sistema si policija izlaška napravi kartoteko poznanih zločincev in oblastva različnih mest in dežel lahko vzajemno pomagajo drug drugemu, kadar iščejo kakšnega mednarodnega zločinca. Kartoteke vodijo po merah in je zato vse eno, kako je zločincu ime.

DELO ŽELI KOVAC.

Kovac prve vrste želim dobiti delo v gozdu ali v premogorju. Imam že 30 let skušnje za vsa v kovaško obrt spadajoča dela. Pišite na naslov: Kovac, P. O. Box 718, Republic, Pa. (Adv.)

SEVERA'S ESORKA

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopnih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravnštvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta, imena in naslove, katere pošlje glavnomu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalašč zate pripravljenih listinah vse naslove upravnštvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo ujedno ne apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih s epilogom. Poslovenil Vladimir Levstik.

II.

Resen in v skrbih je bil Razumihin, ko se je zbudil drugi dan ob osmih zjutraj. To jutro je začutil v sebi mnogo dvomov, novih in takih, ki jih je slutil že naprej. Prej bi si niti mislil ne bi, da se utegne kdaj tako prebuditi. Vseh večeršnjih dogodkov se je spominjal do najmanjše podrobnosti in bilo mu je jasno, da se je zgodilo z njim nekaj neizogibnega, da je sprejel vase čuvstvo, ki mu je bilo doslej popolnoma neznano in nepodobno vsem njegovim prejšnjim čuvstvom. Obenem je spoznaval jasno, da je strast, ki se je bila razgorela v njegovi glavi, docela brezupna — tako brezupna, da se je začel sramovati in je prešel kmalu k drugim, bolj utemeljenim dvomom in skrbem, ki mu jih je bil zapustil "trikrat prokleti večerjajni dan."

Strahom mu je bil spomin na to, kako "nizkega in ogabnega" se je večerjaj pokazal, ne le zato, ker je bil pijan, temveč zato, ker je vpričo dekleta, izkoriščajoč njen položaj, psoval njene ženinke in same smešnost njegove ljubeznivosti, ne da bi poznal njune medsebojne odnose in obveznosti, ko niti človeka samega ni poznal dovolj. Kdo mu je dal pravico soditi o njem tako naglo in slabo? Kdo ga je klical za sodnika? Ali se more bitje, kakršno je Avdotija Romanovna, prodati ne vrednežu za denar? Torej mora imeti tudi on svoje vrline. In sobi, ki jima jih je najel? Zakaj je vendar moral vedeti, da so te sobe takšne! Saj pripravila Lužin drugo stanovanje... Faj, kako nizko je vse to! Ali ga njegova pijanost opravičuje? To je neumen izgovor, ki ga je ponizal še bolj! V pijanosti, to je res, se je pokazala vsa resnica, "namreč ta, kako umazano, zavistno in sirovo je njegovo srce!" In ali je njemu, Razumihinu, sploh le kolikšak dovoljeno takšno sanjarjenje? Kaj je on v primeri s takšnim dekletom, on, pijani rasgrajac in večerjajni širokoustnež! Ali je sploh mogoča tako cinična in smešna primera? Razumihin je brezupno zaridel od tej misli; a v tistem trenutku se je kakor nalašč spomnil, kako je rekel sinoči na stopnicah, da bo gospodinja ljubosumna na Avdotijo Romanovno; — to je neznesno! Z vsa silo je udaril po kuhinjski peči, tako da si je poškodoval roko in razbil eno opeko.

"Res je," si je zamrmral čez minuto, ponizujoč samega sebe, "res je, da se vse te grdobije ne dajo nikdar več izbrisati in izgladiti — a tudi misliti nanje je odveč; treba je, da molčim in izpolnjujem svoje dolžnosti... izpolnjujem jih molče in — ne prosim opravičenja in sploh ničesar ne govorim — saj zdaj je vse izgubljeno!"

Ko pa se je napravljal, je vendarle skrbneje ogledal svojo obleko, nego po navadi. Druge obleke ni imel in tudi ko bi jo bil imel, bi je morda ne bil oblekel — "nalašč" je ne bi oblekel! Vendar pa nikakor ne sme ostati še nadalje ciničen in umazano strašilo, ker nima pravice, žaliti čuvstva drugih — tem manj, ker ga ti drugi potrebujejo in ga sami kličejo k sebi. Skrbno si je očistil obleko s krtačo. Perilo je imel vedno snažno; v tem oziru je bil jako skrben.

Umil se je to jutro do dobra — našel je Nastazijino milo — lase, vrat in zlasti roke: Ko pa je prišlo do vprašanja, ali naj si obrije brado ali ne, — Praskovija Pavlovna je imela namreč izvrstne britve; zapuščeno gospoda Zarniceva — je to vprašanje z ogorčenostjo zanikal: "Naj ostane, kakor je! Sicer bi si

mislil, da sem se obril zaradi nje — gotovo bi si mislil to! Torej za ves svet ne!"

"Glavno je to, da sem tak sirov in nesnažen človek s gostilničkim obnašanjem... Vzemimo slučaj, da se lahko zavedam, da sicer nisem mnogo, a sem vendar redeč človek; ali se morem ponašati s tem, da sem redeč? Vsa-kdo mora biti takšen in to v kar največji meri... Jaz pa se moram spominjati, da imam za seboj še razne stvari — ne ravno brezčasne; a vendar!... In takšne namene sem imel... Hm!... Ako primerjamo vse to z Avdotijo Romanovno! Ej, hudič! A bodisi! Nalašč bom tako umazan in gostilniški; kaj me briga! Se bolj bom takšen!..."

V takšnih samogovorih ga je dobil Zosimov, ki je prenočil v salonu Praskovije Pavlovne.

Odhajal je domov in je hotel le še enkrat pogledati k bolniku. Razumihin mu je povedal, da spi kakor medved, in Zosimov je odredil, naj ga ne budijo, dokler se sam ne vzdrami. Objubil je, da pride ob enajstih nazaj. "Ako bo le doma," je pristavil. "To je vrag, ako moraš zdraviti bolnika, ki ga nimam v svoji oblasti. Ali ne veš, če pojde on k njima ali prideta oni dve k njemu?"

"Oni dve, mislim," je odgovoril Razumihin, ki je uganil namen vprašanja, "in gotovo je, da bodo govorili o rodbinskih zadevah. Jaz bom takrat odšel, ti pa kot zdravnik imaš seveda večje pravice od mene."

"Jaz nisem nikak duhovnik; prišel bom in odšel, saj imam že brez tega mnogo dela."

"Vzemirja me le nekaj," mu je Razumihin zlovoljno segel v besedo, "namreč to, da sem sinoči med potjo v pijanosti blebetal razne neumnosti — vsakovrstne — med drugim tudi to, da se ti bojiš, da ne bi se mu zmešalo..."

"Torej si že večerjaj govoril s damama o tem?"

"Bedarija je to, tako ti povem; kdo si more misliti kaj gotovega! Ti sam si mi ga opisal kot monomana, ko si me peljal k njemu... No, in mi smo ga večerjaj še podnetili s tistimi dogodbinami — o pleskarju na primer; lep razgovor v njegovi navzočnosti, ko se mu blede morebiti ravno o temi! Da sem vedel s gotovostjo, kaj se je pripetilo takrat v pisarni, in če ga je tam kakšna kanalka razžalila a to sumnjo — hm! potem bi večerjaj ne bil dovolil tega razgovora. Ti monomani delajo iz kapilice jezero in vidijo na licu očitno, kar sploh ni resnica... Kolikor se spominjam, se mi je večerjaj po tisti Zametovi pripovedi razjasnila polovica vse stvari. A kaj meni je znan slučaj, kako je štiridesetleten hipohondrik pri mizi zaklaj osemletnega dečka, ker ni več mogel prenašati vsakdanjega posmehovanja. Tukaj pa v očigled njegovi zunanosti, dogodu s tistim širokoustnim poročnikom in začenjajoči se bolezn — takšna sumnja! Napram razdraženemu hipohondriku! V očigled njegovi besni, zagrizeni častiljubnosti! Morebiti je tukaj težnja vse bolezn! Za vrage!... Sicer pa, tale Zametov je v resnici ljubezniv dečko, samo, hm! — to je bilo večerjaj odveč, da je v družbi pripovedoval vse tisto. Strašanaka klepetulja je!"

"Komu pa je pripovedoval? Meni in tebi?"

"In Porfiriju."

"Kaj pa je zato, se Porfiriju?"

"Pustiva to; ali imaš kak vpliv na oni dve, na mater in na sestro? Dobro bi bilo, da jima danes previdno..."

"Dopoveš!" je nehote odgovoril Razumihin.

"Zakaj je neki takšen na tega Lužina? Denaren človek je in ona ga menda rada vidi — sami pa najbrže ne premoreta belica? Kaj?"

"Čemu vprašuješ to?" je ježno vzkliknil Razumihin. "Kako morem vedeti, ali premoreta ali ne? Vprašuj ju sam, morebiti ti povesta..."

(Dolje prihajajo.)

Slab spomin.

— Jaz imam zelo dober spomin za obraze.

— Jaz pa ne. Navadno ne poznam človeka, ki so mi ga komaj predstavili.

— Kaj pa svojo ženo? Saj si bil tudi samo enkrat predstavljen.

Prezgodaj je umrl.

— Zakaj si tako žalosten?

— Prijatelju sem posodil pretekli teden 200 Din, pa je večerjaj kar na lepem umrl.

— Saj sem ti dejal, da temu človeku ne smeš zaupati.

Agitirajte za "Prosveto"!

Cena lista Prosveta

po 1. juliju 1929 je:

Za Zdrav. države in Kanado	\$6.50
1 tednik in	4.50
2 tednika in	3.50
3 tedniki in	2.40
Za Ciceru in Chicago je	\$7.50
1 tednik in	6.30
2 tednika in	5.10
3 tedniki in	3.90
Tednik sam stane	\$1.20
Tednik v Evropo stane	1.70
Poštnina za tednik v Evropo	.50
Mladinski List stane	\$1.20
Ml. List v Evropo stane	1.50

Cena oglasom po dogovoru.

Upravitelj.

P. S. — V nobenem slučaju ne več kot tri tednike.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in ahode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenakem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA